

# KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

## Közgáz éhezói, egyesüljete!

# BETELT A TÁNYÉR?

## avagy lesz-e végre változás a menzán

Kísértet járja be a Közgázt, a menzabojkott kísértete. Az elégedetlenség patakja immáron hatalmas, zúgó folyamává duzzadt. A gát mész áll, de a hullámok már át meg átcsapnak felette. Vajon meddig bírja magát a gát?

Ugyanis a hallgatók nem hallgatnak. Az elégedetlenség kényszerítő nyomásának engedve, a HT kezdeményezésére a tevékenységcentrumok nem látják más kiutat, mint a *menzabojkottot*. A hír eljutott a menza vezetőinek fülébe. A nyílt konfrontációt elkerülendő, tárgyalásra hívták a hallgatók képviselőit. A tárgyaláson a következő ígéretek hangzottak el: a kiszolgálás minőségének javítása (udvarias hangneme, készségesség), választék bővítés az olcsóbb fogások javára, egyenletes választék fél kettő után is, a kihűlt ételek likvidálása, tiszta és száraz tálcák, szalvéták az asztalon. És a legfontosabb: mindez egy héten belül! (Hétfőig!)

Tehát figyeljé a menzát! Ha nem teljesülnek ezek az igazán minimálisnak mondható igények, akkor a hallgatóság olyan eszközhöz nyúl, amivel a tárgyalásoknál határozottabban nyomást tud gyakorolni a menzára! Még várunk, de várjunk még?

Egyesített Menzabojkott Bizottság:  
HT, AIESEC, INSTRUKTOROK, KISZ, SG, I. ÉV, TÁMPONT, RAJK

XXIX. ÉVFOLYAM, 19. SZÁM

ÁRA: 1,80 Ft

1987. DECEMBER 3.

# Budapesti párt-vb az egyetemi munkáról

JAVASLAT RENDKÍVÜLI PÁRTKONGRESSZUSRA

Pártbizottsági ülést tartott november 26-án, amelyen részt vett Hajdú István, a Budapesti Pártbizottság titkára.

Először személyi kérdésekben döntöttek. A testület elhatározása értelmében a pben (a végzős diák pb-tagok távozása után) a megüresedett helyet újra hallgatókkal töltötték be. Nyílt szavazással a pb tagjai sorába fogadta Kriszt Erika III. éves tervgazd. és Földes László II. éves iparszakos hallgatókat.

Ezt követően Hajdú István tájékoztatót adott a testületnek a budapesti párt-vb-n október 14-én lezajlott üléséről és határozatairól, amelyen az egyetemi pártbizottság jelentése adott általános politikai tájékoztatót az egyetem munkájáról, különös tekintettel a képzéskorszerűsítés folyamatára.

Az előterjesztést úgy értékelte a budapesti párt-végrehajtóbizottság, hogy az jól tükrözi az egyetemi folyamatokat. A fiatal közgazdászokat alkalmazók véleményét is meghallgatva a párt-végrehajtóbizottság jónak értékelte az egyetem szakembert kibocsátó színvonalát, de éppen az alkalmazók kifogásolták, hogy az egyetemről kikerült kitűnő szakemberek nem mindenben marxisták.

Nagyon pozitívan értékelték a budapesti párttestület az

egyetem országos hatását, kiugrását, szakmai és politikai értelemben egyaránt. Az egyetem oktatóinak, kutatóinak munkája jelen van az ország társadalmi, politikai életében. Viszont kritizálták, hogy az egyetem belső politikai apró munkájában az oktatók részvétele már nem ilyen hatékony és talán nem is ilyen intenzív.

Az értékelésben alapelvként fogalmazódott meg, hogy az egyetem megnyílvánul kritikát hangoktól mindenkor a politika szolgálatának kell felfogni. A budapesti párt-vb azt várja el az egyetemi közéletől, hogy legyen kritikus párt-szerű fórumain, legyen mindig éles, vesse fel a problémákat, de ne tekintse magát csálhatatlannak. Legyen mindig elő dialogusban a politika más szféráival is. Mindemellett a párt-vb jónak tartja

az egyetem politikai hangsúlyát, amely nagyjából megfelel a többi budapesti egyetem politikai állapotának.

Szó volt a rekonstrukcióról és a képzéskorszerűsítésről. Megállapították, hogy a rekonstrukció következetes véghezvitelére nélkül csorbát szenvedne a képzéskorszerűsítés. A testület szeretné, ha az elérhető színvonalon fejeződne be a rekonstrukció. Ugyanakkor szeretné azt is, hogyha az egyetemi közvélemény a képzéskorszerűsítés tekintetében ugyanúgy, mint eddig, nem kivárho álláspontot helyezkedne, hanem minden menten a fejlesztés jelenlegi szakaszának sikeres teljesítéséért. Ebben a budapesti párt-vb támogatásáról biztosította az egyetemet.

Ezt követően a budapesti párttitkár három pontban foglalta össze

élet megteremtése segíthet. Ennek érdekében a KISZ a jövőben egy új vitaforumot hoz létre az egyetemen. A *Milyen szocializmust akarunk?* címmel létrehozandó klubban mindenki elmondhatja majd a véleményét neves oktatók, szakemberek szereplésével egybekötte. A klub szervezésében a KISZ kéri az egyetemi párt-szervezet segítségét.

Vágy Ferenc a régóta vajdudományos munkája iránti érdeklődésére hívta fel a figyelmet. Bizonyos kérdéseket (tulajdonforma, vagyónérdeklődés) szakmai vitára kellene bocsátani. Az érdemi viták az oktatás számára is segítséget jelentenek.

Szabó Kálmán az egymás tudományos munkája iránti érdeklődés veszélyét vette fel. Akadémia, egyetem és általában mindenki tudományos kérdésekben egymástól teljesen függetlenül foglalt állást. Sokkal nagyobb nyitottságra lenne szükség szakmai, de politikai ideológia téren is.

Szarvas László összefoglalójában egyetértett Merényi Miklósnak valós problémákkal felvető hozzászólásával, de ezzel együtt sem feledhetjük a saját dolgunkat, azt, hogy a KISZ-nek van egy sajátos feladata, amit nem végezhet el a párt". A pártbizottság elfogadta a budapesti párt-végrehajtóbizottság határozatának végrehajtására készült intézkedési tervet, kiegészítve a tudományos munka feltételeinek megteremtésével és a tudományos viták szervezésének feladatával.

A pártbizottság harmadik napirendi pontja keretében tájékoztató hangzott el az MSZMP KB 1987. november 11-i üléséről, amely az ideológiai kérdésekkel foglalkozott. Előadójának Andics Jenő a Politikai Főiskola rektorhelyettese volt, aki személyesen is részt vett a KB elterjesztett anyag kidolgozásában. Előadásáról készült tudósítás az 5. oldalon.

A hozzászólásokból kitűnt: az egyetemi pártbizottság helyesnek tartaná, ha a felmerült kérdéseket rendkívüli pártkongresszuson, vagy pártértekezleten vitatná meg. Az ezzel kapcsolatos javaslatokra a decemberi pártbizottsági ülésen határozathozatal céljából visszatérnek.

A KB-ülésről tartott tájékoztató befejezésével Szarvas László néhány bejelentést tett. Többek közt tájékoztatót adott arról, hogy a Politikai Bizottság értékelte az 1981. évi felsőoktatás fejlesztésével kapcsolatos határozatának végrehajtását.

A határozat ismertetésére és ebből adódó feladatainkra a következőkben visszatérünk.

Befejeződött az a kísérleti időszak, amellyel az egyetemet a budapesti, illetve a megyei pártbizottságokhoz csatlótták. A kísérlet bevált, így a budapesti egyetemek továbbra is kerületi pb-jogúak a budapesti pártbizottsághoz tartoznak, a vidéki egyetemek viszont a városi pártbizottsághoz fognak tartozni a jövőben ismét.

## Hallgatói gyűlés

Az MKKE egyetemi tanács hallgatói tagozata 1987. december 10-én 14 óra között összehívja az egyetem hallgatóinak gyűlést és a következő napirendet javasolja:

— az új tandíjrendelet vitája, elfogadása; a Közművelődési szabályzat vitája, elfogadása; HTT szervezeti és működési szabályzata; az oktatók hallgatói véleményezésének megvitatása, elfogadása; tanulmányi bizottsági személyi ügyek.

A hallgatói tagozat minden napirendi pont anyagát hozzáférhetővé teszi, termékeny vitára és minden hallgató részvételére számít. Tedd hát szabadá ezt a csütörtök délutánt, gyere el, hiszen közös érdekeinkről lesz szó!

A HT legutóbbi ülését november 26-án csütörtökön délután az egyetem 393. termében tartotta. Ezen a tanácskozáson a fenti napirendi pontokat készítették elő.

## KDC-program

A közgáz DiákCentrumban december 4-én fellép a NAPOLEON BOULEVARD. A koncert fél 10-kor kezdődik. Előtte a klub vendége lesz Knezy Jenő sportújságíró, az egyes előadók Zsigy Stardust c. David Bowie koncertfilmét vetítik. Ezután este DISCO SUPER LIGHT SHOW, teaaház, casino, egérderby.

December 11.: Quo Vadis és Skorpjók; vendég: Nagy Bandó András.

December 13-án, vasárnap megismétlik a „LAAR pour LAAR” című előadást az egyes előadókban fél 6-kor. A jegyeket a nagyszünetekben, illetve szerdán és csütörtökön, 17-19-ig vehetik meg.

## A mezőgazdaság jövőjéről

# NYERS REZSŐ AZ AGRÁRKLUBBAN

November 3-án az Agrárklub rendezvényén az érdeklődők a mezőgazdasági növekedés jövőjéről hallhattak egy tartalmas beszélgetést meghívott gazdasági szakemberek részvételével. A Nyers Rezsó által vezetett vita során szélesebb gazdasági összefüggések is szóba kerültek, s az elhangzottakból álljon itt egy válogatás.

**NYERS REZSŐ:** A magyar gazdaság kettős feladat előtt áll. A stabilizáció mellett ezzel a vele egybekötött reformintézkedésekkel meg kell alapozni az ország gazdasági jövőjét, amely egy új növekedési pályára való lépést jelent.

A pénzügyi stabilizáció, amit forintstabilizációként is értelmezhetünk, csak a termelési viszonyokba való erőteljes belemélyülés mellett lehetséges. Ezzel nemzetgazdasági síkon elsősorban az állami költségvetés tartós egyensúlyát kell megteremteni, de a folyamat egyenrangú eleme a vállalatok pénzügyi egyensúlyának elérése is. A stabilizáció másik oldala a valutáris egyensúly megteremtése, ami a világ-gazdaságba való eredményesebb beilleszkedés révén lehetséges.

Magyarország a korábban kialakult termelési szerkezet megmerevedése és a gazdasági rendszer rugalmatlansága miatt makacs fizetési mérleghiánnyal és jelentős adósságállománnyal küzd. Ezt az adósságállományt elbírnia az ország, ha a fizetési mérlegünk egyensúlyban lenne, s ha konvertibilis exportunk gyorsabban nőne, mint a hitelállomány nagysága. A helyzet azonban fordított. 1980-85 között konvertibilis exportunk értékben kifejezve az adósság-

állománnyal szemben, lényegében nem nőtt. Rubelviszonylatban viszont exportunk gyorsabban nő, mint az alacsony rubel-adósságállományunk, holott itt kívánatos lenne fenntartani a kialakult — nem nagy — tartozást. Az „arvisszarobbanás okozta súlyos cserearány-javulást”, ami furcsa jelenség, de szocialista relációban jelentkezik, nem tudjuk felhasználni erőforrásként, mert az exporttöbbletet nem tudjuk gazdaságfejlesztésre fordítani. Ez az adósságállomány gyors visszafizetését eredményezi, majd fékeződik, hathat az ország fejlődésére. A cserearány-javulásra bilaterális viszonylatban a külkereskedelmi importnöveléssel, vagy exportcsökkenéssel lehet reagálni. Az előbbi sajnos elég nehéz, mert nem találunk a magyar gazdaság igényének megfelelő szerkezetben exportkinálót rubelviszonylatban. Ezen kiütközik az a probléma, hogy a KGST-n belül nem egymás piacaira, hanem a központi tervehatalok által kialakított kontingensekre. Ezen csak a vállalatok közvetlen kapcsolatainak kialakítása segítene, ami valóban csak úgy lehetne, ha a nemzetgazdaságok teret adnának a piaci jellegű vállalatok gazdálkodásnak.

Felmerül a kérdés, hogy

milliárd forint hiány lesz a tervezett 43-mal szemben), de a konvertibilis mérlegben előirányzott 50-100 milliós dolláros aktívum helyett, 2-300 millió passzívum várható. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a jövő évre tervezett 3-400 millió dolláros aktívumot aligha sikerül elérni, ugyanis a tapasztalatok szerint nemzetgazdaságunk 3-400 millió dolláros javulásnál többre egy esztendő alatt nem képes, főleg nem

ilyen helyzetben, amikor a belső piaci-forgalmi kapcsolatok zavartalansága nem biztosított. Két korlát jelentkezik. Az egyik az, hogy Magyarország egyébként még jó hitelfelvevő képessége az esedékes adósságszolgálat teljesítése és az adósságállomány egy részének megőrzése mellett, legfeljebb évi 500 millió dolláros új hitel felvételét teszi lehetővé a szokásos üzleti alapon. A másik korlát, ami mozgásterünket megszabja, hogy a felmérések szerint a vállalatok körülbelül 5-600 millió dolláros passzívumra tervezik jövő évi tevékenységüket. A két korlát között kell tudni egyensúlyt teremteni a kormányzatnak és a vállalati szférának.

### Hogyan viseljék az egyes ágazatok

a stabilizáció terheit? Az infrastruktúra fejlesztését tovább hanyagolni nem lehet, a mezőgazdaságot és az ipart pedig nem terhelhetjük egymás rovására. Az 1988-as terv arányosan elvonná a két szektortól.

A magyar nemzetgazdaságban ráadásul mintegy 40-50 milliárd forintnyi felhasználhatatlan pénztöbblet van, ami széletpörzva főleg magas költségek és áruhiány formájában jelentkeznek. Pénzsel fedezett rendelkezéssel szemben nincs szállítóképesség. A vállalatok így a pénztöbblet ellenére nem érzik gazdagnak magukat, s ez a jelenség sajnos mélyen beleépült gazdaságunkba.

A stabilizációs program a mezőgazdaságot illetően három általános célt jelölt meg: biztosítsa az ország belső ellátását, járuljon hozzá konvertibilis mérlegünk javításához egy olyan időszakban, amikor ebből már eléggé kivette a részét, és végül növelje a gazdaság egészének jövedelemtermelő képességét.

**CSENDÉ BÉLA** (az Agrár-gazdasági Kutató Intézet főigazgatója): A mezőgazdaság további növekedéséről nem mondhatunk le sem a belső ellátás, sem az export szempontjából.

A mezőgazdaság növekedési kényvszár azonban konkvenciaikkal jár. Meg kell újulnia a termelési szerkezetnek, az

érdekeltségi rendszernek, az irányításszervezésnek, és oly módon kell megközelíteni az egyes szövetkezeti típusok kérdését is, hogy az a hatékonyság és a jövedelemtermelő képesség növekedését segítse.

**HEGEDŰS MIKLÓS** (az Ipargazdasági Intézet igazgatója): A hetvenes évek elején a legfontosabb összefüggés az ipar—mezőgazdaság között egymás anyagi termékekkel való ellátása volt. A mai elképzelések szerint az együttműködésbe már a tőke és a munkaerő mozgását, a szervezetek összekapcsolódását is beleértjük a hagyományos folyamatok mellett.

**KEMENES ERNŐ** (az OT Tervgazdasági Intézetének igazgatója): A magyar mezőgazdaság valóban volt két sikeres évtizede, azonban ez egy önellátási koncepció alapján jött létre. Az élelmiszer-export csak kiegészítő szerepet játszott, devizaszerzési céllal, s a hatékonysági kritériumok éles formában nem merültek fel. A nyolcvanas évek első felében az exportpiacok helyzetében nem vált és kellemetlen meglepetések érték bennünket. Amely piacokat megtanultuk kezelni, azokról lassan kiszorultunk, új piacok mozgástörvényeit pedig még nem is

figyelmeztetés a párt számára is. Nagyobb befolyásra, szervezetszere a mai helyzetben a párt sem képes. Az oktatásban az ideológiai bizottságot nem segítette elő a KB legutóbb kibocsátott kiforrottnak nem tekinthető anyaga sem.

**Hörvath Gyula**, a KISZ-bizottság titkára remélte, hogy a határozatban megfogalmazott szervezetszere alatt nem a KISZ létszámának emelését értik. Azzal ugyanis nem lehet a KISZ iránti bizalmat visszaszerezni. De úgy tűnik, hogy a KISZ ezt a bizalmat nem is veszítette el, legalábbis a HT-választáson szerepelt KISZ-es jelöltek sikere ezt bizonyította. A KISZ-titkár véleménye szerint ennél sokkal súlyosabb probléma, hogy jelentős azoknak a száma, akiknek szemmi iránt nincs bizalmuk. Ezen az állapoton csak egy demokratikus köz-

ki viselje a stabilizáció terheit? A program szerint a három fő gazdasági szereplő közül, főleg az államháztartás és a lakosság. A vállalati szférára nagyobb terheket már nem lehet rakni, ami nem jelenti azt, hogy a régi terheket nem kell tovább viselniük. A stabilizációs programot három évre dolgozta ki a kormány és fogadta el a parlament. Kivána-

tos lenne, de jelenleg még nem látszik biztosítottak, hogy ez alatt az idő alatt megoldható a feladat. Az 1987-es évet nem sikerült a stabilizáció első esztendejévé tenni, csak az előkészítési időszaknak bizonyult. Ez évből az állami költségvetésben ugyan viszonylag lényeges javulás lesz (várhatóan csak 30-35

(Folytatás a 4. oldalon)

## Kiállítás az aulában

A NÉKOSZ-mozgalom tavaly, 1986-ban ünnepelte megalakulásának 40. évfordulóját. Az évfordulóról többek között kiállításorozattal emlékeznek meg, amit Szabó Lajos festőművész műveiből állítottak össze, aki maga is tagja volt a mozgalomnak!

A képek hűen tükrözik a kor hangsúlyát és művészeti törekvéseit. A kiállítás már több felsőfokú intézményt megjár, s most egyetemünk ad számára otthont.

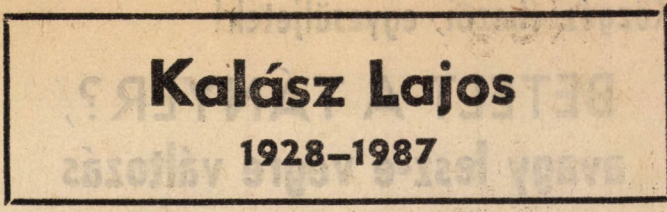
▲ kiállítás megtekinthető december 7-11-ig az aulában.

Egyetértési jogosítvány a többségének átadása mellett döntött a KISZ-bizottság november 23-ai ülésén. A hallgatói tagozat számára készült javaslat a testület és a tagozat viszonyának jogi rendezését jelenti. Eszerint a KISZ-bizottság hatásköréből a következő egyetértési jogok kerülnek át az HT-hez: Az ifjúsági alapokból nyújtott kedvezmények elosztása; rendkívüli ifjúsági parlamentek összehívása; a tanév időbeosztása; az egyetemek, főiskolák által hallgatóknak adományozható kitüntetések, jutalmak odaítélése; a hallgatói jogviszony fegyelmi úton való megszüntetése; az intézményi vezető hatáskörébe tartozó tanulmányi szünet időpontjának meghatározása; a pályakezdő oktatók adott egyetemeken, főiskolákon való alkalmazása; a végzős hallgatókról készített jellemzés, ajánlás véleményezése (ha erre a munkabábelő, vagy munkaadó igényt tart); valamint egy véleményezési jog; az if-

## HT-KISZ „hatalommegosztás”

júsági parlamentek beszámoló-jának elkészítése.  
A hallgatói gyűlés dönt arról, hogy a különjárású díjakból befolyt összegek felhasználásával kapcsolatos egyetértési jog ezentúl a HT vagy az EDJB hatáskörében legyen-e. A KISZ-bizottság helyett a szakok szerint illetékes kari tanácsok és a csoport djb-sek segítségével tesz- nek ezentúl javaslatot a népköztársasági és a kiemelt ösztöndíjakra vonatkozóan.  
A javaslat szerint a kollégiumi tanács hatáskörébe kerülne a kollégiumok és diák-otthonok ifjúsági turizmus céljaira való átengedése, valamint a térítési díjakból a költségek kiegészítése után fennmaradó összeg közösségi célokra való hasznosításával kapcsolatos egyetértési jog.  
A KISZ-bizottság közösen gyakorolná jogát (a hallgatói gyűléssel) az egyetemi SZMSZ elfogadásával kapcsolatban; a

stb.) és a KISZ-bizottság vi- szonyáról. Az anyag, amelyet a KISZ Bizalmasban köz- vesztetnek, az egyetemi párt- bizottság számára készült, s e testület december 10-ei ülésé elé kerül.  
A KISZ-bizottság elfogadta Mészáros András (IV. évf. közlekedés) lemondását a nemzetközi szakbizottság ve- zetői tisztéről. A testület megállapította, hogy ellentét- ben lemondott tisztviselő- lőnek a Közgazdász leg- utóbbi számában (Válasz D. O.-nak, 18. sz.), megjelent áll- titásával, sem a KISZ-bizott- ság, sem annak titkára nem tudott az angliai kiutazási le- hetőségről, ezt tehát Mészáros András nem hirdette meg nyilvánosan. (A megüresedett poszt betöltésére pályázatot írnak ki.)  
Az írásbeli pályázat tartal- ma: — személyes adatok, — nyelvtudás (nem meghatá- rozó feltétel), — hogyan kép- zel ed el a Nemzetközi bizott- ság jövőbeni munkáját? A pályázat leadási határideje: december 10. K. S.



## Kalász Lajos

1928-1987



Mély megrendüléssel és fájdalommal tudtuk meg dr. Kalász Lajos, a gazdaságföldrajzi tanszék docense, az egyetemi MSZMP Intéző Bizottságának volt tagja, november 30-án, hosszan tartó betegség után, 59 éves korában elhunyt. Az elhunyt egyetemünk saját halottjának tekintik, temetéséről később történik intézkedés.

lógiai ismereteket és politikai érzékenységet, amelyek birto- kában egyetemünk egyik leg- mélyebben, legereditbben gondolkodó oktatójává és ku- ratatójává vált. 1956 októberé- ben—novemberében, az ellen- forradalom napjaiban szilárd politikai helytállással tett ta- nubizonyosságot. Többmagá- val megszervezte az új párt- szervezetet, amelynek másfél évig intézőbizottsági elnöke, hosszabb ideig a párt- vb és a pb tagja. 1956 után, amikor a Marxizmus tanszék munkája átmenetileg szünet- el, került át a Gazdaság- földrajzi Tanszékre.

A szakmaváltása nem volt véletlen; a geográfia mindig is vonzotta. Szívós, rendszeres munkával érte el, hogy a magával hozott anyag- és tényismerete fokozatosan a tudományos ismeretek rangjára emelkedett és hamarosan az új kollektív megbecsült, jól felkészült oktatója. A magával hozott elemzőképessége, tudományos igényessége po- zítívan érvényesült földrajzok- tatói és publikációs tevékeny- ségében. Kalász Lajos több tankönyvnek, egyetemi jegy- zeteknek a szerzője, társszerző- je.

Előadásait, de írásait is a gondolati gazságság, az okta- zati összefüggések, törvény- szerűségek felkutatása és elemzése, a tudományos igényesség, a tudományos igaz- ság szenvedélyes keresése, a sablonoktól és megszokottól való idegenkedés jellemezte. Szeretett oktatni, tárgyát is- kolamesteri szinten ismerté és oktatta. A hallgatók problé- mafelvető, véleményükkel előadásaira nemcsak eljár- tak, de sokat profitáltak is belőle.

Egyenes, őszinte, az önfel- áldozásig őszinte ember volt. Az egyszerűség és szerénység jellemzője. Mélyéges embe- riesség hatotta át egész tevé- kenységét. Ezért tudott kollé- gáit és tanítványait is közel kerülni, akik bizalmuk- ba fogadták. Nehéz lesz el- képzelni nélküle a tanszékét.

Tisztelettel és emléket meg- őrizve búcsúzik a jeles közé- leti embertől az egyetem pártszervezete, az egyetem minden dolgozója és hallgató- ja, mindenki, aki ismerte, szerette őt.

A hallgatói tagozat úgy döntött, hogy népszavazást rendez a hallgatók körében annak felmérésére, hogy a diákság akarja-e, hogy legyen tandíj szeptember 1-jétől vagy sem. A művelődési miniszter tandíjrendelete ugyan- is lehetőséget ad az egyetem számára ennek eldöntésére, s az ifjúságot képviselő poli- tikai testületek véleménye megoszott e kérdésben (a HT és az EDJB mellette, a KISZ-bizottság ellene). Az összes egyetemi hallgató sza- vazolapot kapott, amely is- mertette a minisztériumi ren- delet feltételeit (tandíj csak 3,00 átlag alatti fizetendő, ösz- szege nem haladhatja meg a 2000 forintot, I. és II. éven

## „Népszavazás” tandíjügyben

nincs tandíj, s a félévismét- lők egységesen 3000 forintot fizetnek), illetve a tandíj- fizetést támogató és ellenpon- tozó érveket.  
Ervek a tandíj fizetés fenntartása mellett: a befolyt összeg felett a hallgatók rendelkeznek; ösztönzi a gye- nébb tanulmányi eredményt elért hallgatókat; ha a diák- ság vállalja a tandíj fizetés kockázatát, nagyobb az esé-

súlyosbítaná ezt a helyzetet; felesleges sújtani a gyengébb eredményt elérőket; a tandíj- rendszer nem javítaná az oktatás színvonalát; Magyar- országon az oktatás elvileg ingyenes; ma a társadalom- ban senkit sem büntetnek, ha a minimálisat teljesíti, miért lenne az egyetem kivétel.  
A szavazólap november 30- a és december 3- a között le- hetett szavazni az alábbiak- található szavazólapulnád. A szavazás eredménye alapján a HT a hallgatói gyűlés elé viszi az ügyet, amelynek egyetértési joga van ebben a kérdésben. A tandíj fenntartásáról vagy elvetéséről végül az egyetemi tanács dönt.

## Mi is az a HT?

Az utóbbi napokban a hallgatók közel 10 százalékát (212 fő) sikerült megkérdeznünk, hogy megtudjuk, hozzávéte- lenesen milyen kép él az embere- kben a hallgatói tagozat- ról. Az eredmények meglepően kedvező. A megkérdezettek mindössze hét százaléka (15 hallgató) nem hallott egyáltalán a HT-ről. 13 százaléka (28 fő) bár tudta, mi az a HT, de egy- arcot sem ismert belőle. Elsősorban nekik szeretnénk segítsé- get nyújtani az alábbiakkal.  
A hallgatói tagozat (HT, teljes nevén az MKKE egyetemi tanács hallgatói tagozata) az egyetem hallgatóinak érde- képviseleti szerve. E testület révén van jelen a hallgatók az egyetemi tanácsban, ami az egyetemet irányító legfelsőbb kolle- ktív fórum. A hallgatói tagozat gyakorolja azokat a hall- gatói érdekeket érintő jogokat, amelyekből a KISZ visszavonult.  
A HT-nak 13 rendes és 3 póttagja van. Az eljövendő ok- tatói választásokig a 3 póttag mint rendes tag vesz részt a munkában. Így valósul meg az SZMSZ által biztosított okta- tó hallgató fele-fele arány az egyetemi tanács választott ma- dátumaiban.  
A 13 plusz 3 tagot október utolsó hetében választotta meg a hallgatók. A választásokat megelőzte egy összegyűlt KISZ-gyűlés. Ide minden KISZ-tag eljöhett (volna) és dönt- hetett a választásokon jelöltnek állított és támogatott szemé- lyekről. Továbbá megjelölt a választásokat három jelölőgyű- lés, ahol bárki részt vehetett (volna), és jelöltté válhatott, ha megszerezte a jelölőgyűlésen megjelentek szavazatainak egy- harmadát.  
Az ezeken a fórumokon megnyilvánuló érdeklenség (át- lágos részvétel 40-50 fő) ellenére 488 hallgató adta le szava- zatát október utolsó hetében. A 19 jelölt közül kiválasztott 13 plusz 3 fő közül kettő szerzett többet, mint az összes szava-

zatok 50 százaléka, amit pedig az új SZMSZ a HT-tagok mindegyikének előír.

Az egyetemi tanács november 12-i ülésén foglalkozott a HT-választásokkal. Megállapította, hogy a régi (ideiglenes) HT nem mérte fel kellőképpen a választások lebonyolításának körülményeit, ezeket a jövőben állami és hallgatói szerveknek közösen, következetesen kell elvégeznie. Az egyetemi tanács egyhangúlag felfüggesztette az SZMSZ hallgatói választásokra vonatkozó pontjait és a kialakult eredményt a HT 13 rendes tagját elfogadta.

A legközelebbi választásokon a HT felülvizsgálja azokat a technikai hibákat, amelyek a jelenlegi választásokon ezt a za- vart helyzetet kialakították (például meg kell határozni, hogy egy szavazó hány jelöltre szavazhat; számítógép (kezelő) és titkosság összeférhetősége stb.)

Végül néhány szó arról, hol lehet kapcsolatba lépni a HT- val. A HT ülései mindig nyilvánosak, hetente egyszer tart- juk őket, pontos hely, idő, napirend a HT-hirdetőtáblán (menzalejárattól jobbra). A HT fogadóórát az alábbiak tart- ja mindennap 13 óra tiz perctől 14 óráig, kivéve péntek, ami- kor 11 óra 40 perctől 13 óra tiz percg. Itt bárki bármilyen ér- dekeit sértő problémával jelentkezhet vagy felvilágosítást kérhet. De ugyanúgy megkereshető bármelyik HT-tag is egyénilig. Apropó, kik is azok a HT-tagok? Mielőtt kiderül- ne, a HT köszönetet mond azoknak a hallgatóknak, akik segít- ségére voltak a köz véleményének első kiűrkészésében és re- mélik, hogy a jövőben ugyanolyan hatékony munkatársakra számíthat a hallgatók soraiból, mint Bodor Bea, Durucz Krisztina, Feudler Judit, Martin H. Krisztina, és Wiedermann Piroska.

A HT tagjai pedig: Bajnai Gordon, Bárczy Péter, Both Vilmos, Iván Gábor, Kalmár Péter, Kerekes Ági, Kutassy Jenő, Lenger Csaba, Morgenthal Gábor, Nagy Ernő, Soltész Tünde, Szabó Zoltán, Szomor Tamás, Vágvölgyi Ildikó, Zeajen Samir és e cikk írója:

Bihari Edmond

## Tanulmányi osztály...? Dékáni hivatal...?

A rádió, a televízió, az új- ságok, de személyes élmények kapcsán is a HIVATAL szó egyre pejoratívabb értelmet kap a köztudatban. Talán en- nek is köszönhető, hogy több felsőoktatási intézmény a dé- káni hivatal helyett a tanul- mányi osztály terminust ve- zette be. Bár nyilvánvalóan a megnevezés számít a leg- kevesebbet, elgondolkoztató, a mai értelemben vett HI- VATAL-e a dékáni hivatal? Miért hagyta meg az MKKE a dékáni hivatal címet?... Talán hagyománytiszteletből? Vagy kihívás gyanánt, hogy a név ellenére sem jellem- zik a „HIVATAL”-tulajdon- ságok?

Ezekre a kérdésekre az in- formáció hiányában meg sem próbálhatok objektív választ adni. Legfeljebb azokat a ve- gyes érzelmeket mondhatom el, amelyek bennem ezalatt a másfél év alatt, amióta az MKKE esti levelező hallgató- ja vagyok, másoddiplomás- ként kialakult. Egyik oldalról ott vannak a dékáni dolgozó- val való személyes találkozá-

saim, telefonon történt meg- beszéléseim. Úgy érzem, váha- nyiszor a dékáni hivatalhoz ilyen módon fordultam kérsé- lés, az ott dolgozó lelkisime- retesen, gyorsan utánanézték problémáimnak, s a választ udvarias formában közölték.  
A levelezéseink viszont an- nál negatívabb benyomást tesznek rám! Kezdődik min- den év elején az általuk ki- küldött „TÁJÉKOZTATÓ”- val. Ez a formanyomtatvány tényleg sok precízen megfo- galmazott információt tartal- ma a tanévvel kapcsolatban. Kár, hogy emellett több fel- szólítást, tiltást, szankciót, ki- látásba helyezést tartalmaz, mint egy vámaránylatokzat- kitöltési útmutató. Megtud- tam belőle például szeptem- ber elején, hogy vizsgafel-

mentési kérelmemet legfel- jebb szeptember 18-áig ad- hatom be. Egy hetem volt rá, gyorsan postáztam az ig- azoló okmányokkal együtt, el- végre a szabály, az szabály. November 18-a van, eltelt 2 hónap, de még értesítést sem kaptam. Gondoltam, válaszol- ni kellene a „TÁJÉKOZ- TATÓ”-ból vett idézettel: „Felhívom figyelmét, hogy a határidők be nem tartása és egyéb mulasztások külön- eljárású díj kivetését vonják maguk után. A különjárású díjak az arra rendszeresített külön csekken kell befizetni.” Erre a célra csak az átutalási betétszámlámat tudnám rend- szereztesíteni.  
E-y hónappal a vizsgaidő- szak megkezdése előtt csak jó lenne tudni, kell-e vizsgáz-

## Pályázati felhívás!

A Magyar Ifjúság szerkesztősége MAGISTER néven alapítványt hozott létre a számítástechnikában élenjáró egyetemi és főiskolai hallgatók munkájának elismerésére.

Az alapítvány felajánlását az egyetemi tanács elfogadta. A pályá- díjak összege: I. díj 50 000 forint, II. díj 25 000 forint, III. díj 15 000 fo- rint.

Pályázati feltételek: 1. A pályázaton a nappali tagozat minden hall- gatója részt vehet a pályázati szándék előzetes bejelentése, majd a pá- lyámú benyújtása alapján. 2. A pályázat egyéni, kivételes (osztott díj mellett) jelentkezhetnek együtt dolgozó két-három fős közösségek is. 3. A pályamű tartalma megalapozott tudományossággal, sikeresen és újszerűen kapcsolja össze a széles értelemezett közgazdaságtudó- mányt a számítástechnikával. 4. A pályázatra értelmezett programot egy példányban hajlékony-adathordozón kell benyújtani írásos dokum- entáció kíséretében. A dokumentációból egyértelműen ki kell derülnie a megoldott problémának, a program üzemeltetési módjának, használatának. Jelezni kell, hogy a program milyen típusú gépre készült.

A pályázati szándékot írásban 1987. december 31-ig kell bejele- teni Csepai Jánosnál, a számítástechnikai önálló osztály vezetőjénél (Kinizsi u. 1-7., IV. emelet 452, vagy 445). A bejelentés tartalmazza a pályázó nevét, évfolyamát, továbbá a téma megnevezését.

A pályázati munka benyújtásának ideje 1988. május 30. A pályá- munkát (előzetes jelentkezés alapján) azok a hallgatók is benyúj- tathatják, akiknek egyetemi jogviszonya 1988 februárjában megszűnik (tervezett közigazdasági, nemzetközi kapcsolatok szak).

A pályázatot külső szakember részvételével az egyetem rektora által megbízott zsűri ítéli meg. A díjak átadására az 1988-89. év tanévnyitóján kerül sor.

## Lesz-e idén TDK-konferencia?

BEADÁSI HATÁRIDŐ: MÁRCIUS 4.

A kérdés annyiban jogos, hogy a Közgazdász hasábjain még nem jelent meg ezzel kapcsolatos hirdetés.

Ettől függetlenül — mint az a Sci '87 című kiadványban is szerepelt — a hagyományoknak megfelelően április máso- dik felében sorra kerül az egyetem 1988. évi tudományos diákköri konferenciája. A dolgozatok szigorúan betartandó beadási határideje: 1988. március 4., péntek. A késve érkező dolgozatokat ugyanis nincs mód kiadni a bírálóknak úgy, hogy azok a bírálókat visszaküldjék megfelelő időben ah- hoz, hogy a konferencia programját meg lehessen hirdetni. (Az elmúlt két évben e programot a konferencia előtt nem si- került meghirdetni, ez pedig többet árt a konferenciának, mint ha néhány késve érkezett dolgozat kimaradt.)

A TDK-dolgozatok tartalmi és formai követelményeivel kapcsolatosan a Sci '87 című füzetben lehet olvasni E füzet korlátozott számban a hallgatói irodában (főépület 156. szo- ba) még megtalálható.

Nóti Lajos

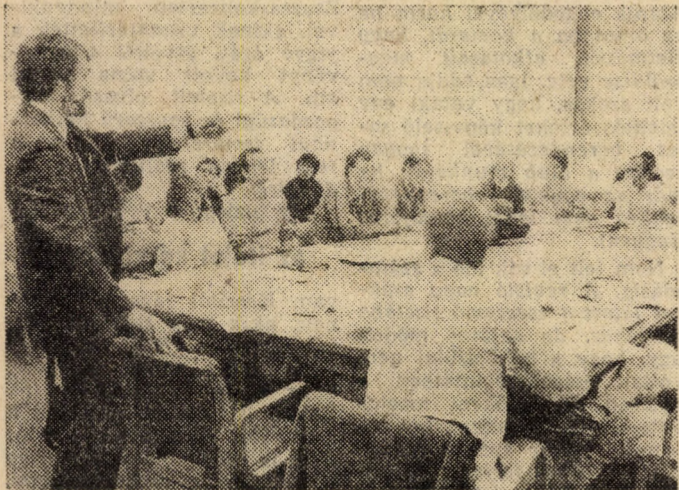
## A Társadalomtudományi klub programja

December 7., hétfő 19 óra (Makarenko utcai színházte- rem); Mózsi Ferenc (Chica- go): Egy amerikai magyar fo- lyóirat és kiadó munkája.  
December 9., szerda 18 óra: Félévzáró klubgyűlés (aki csak ezután szeretne bekap- csolódni a klub szervezésébe, kérjük, előzetesen jelezze ezt a hallgatói irodában vagy bármely klubtagnál).

# Első hetek a Yale Egyetem Business Schooljában...

A Yale School of Organisation and Management (S.O.M.) valójában nem tipikus business school, mivel nemcsak a magánszektor számára képez szakembereket, hanem a nem profitorientált intézmények és az állami szektor számára is. A két éves master-program keretében a „Master of Public and Private Management” (MPPM) fokozat szerepét meg, ami egyenértékű a más business schoolok által adományozott „Master of Business Administration” (MBA) fokozattal.

A Yale Egyetem business schoolja mindössze tízéves múltat tekinthet vissza, de máris jelentős hírnévre tett szert. Két nálnok is jól ismert név a tanári karból: *Martin S. Shubik* és *Oliver E. Williamson*.



„Mit tudsz menedzser?”

A business school alapvetően abban tér el az átlagos egyetemi képzéstől, hogy az oktatás erőteljesen koncentrált (két év a képzési idő), s igen erősen gyakorlatorientált. Az ide jelentkezők többnyire már eltöltötték néhány évet az üzleti életben, s a fokozat megszerzése után is menedzserek kívánnak maradni. A különböző kurzusokon meglepődve tapasztaltam, hogy az elméleti és gyakorlati ismeretek együttes oktatása nem csupán szöveg, hanem képzési gyakorlat. Mikroökonómia-előadásokon például amellől, hogy az alapvető elméleti modellekként ismerkedünk meg, rendszeresen szembe-szálunk a való életből vett példákkal. A kereslet-kínálat-ár mechanizmus sajátosságait a különböző áru- és értéktörzsdék működésén keresztül vagy éppen a jegyzetek magatartásának bemutatásával illusztrálják. Bár meg kell vallani, hogy ezekben a tözsdetrach utáni napokban nehezebb dolguk van a közgazdaságtan-oktatóknak, amikor a tözsdét hozzák fel példaként a tökéletes piac illusztrálására. (Érdeklődéssel említem meg, hogy a 23 százalékos részvényárfolyamcsökkenés után San Franciscóban lezárták a Golden Gate hidat, mert attól tartottak, hogy túl sokan követnék el öngyilkosságot.) Vagy egy másik példa: a kvantitatív ismeretek oktatása is erőteljesen gyakorlatorientált. A valószínűség-számításból azokat az alapismereteket oktatják, amelyek segítségével meg lehet bűsülni egy-egy üzleti tevékenység várható költségeit illetve hasznát. Mivel a menedzserek többnyire subjektív (szakértői) valószínűségeket alapján döntenek, amely valószínűségeket információszerezéssel pontosíthatóak, a valószínűség-számítás tételei közül legnagyobb súllyal a Bayes-tételt oktatják. A könyvvitelt elsődlegesen azt mutatja be, hogyan működik egy vállalat, hogyan folyik az üzletmenet, milyen információk nyerhetők a mérlegekből, s csak ezután következnek a technikai részletek, azzal, hogy hogyan kell regisztrálni a különböző tranzakciókat, költségeket, jövedelmeket.

A mindennapi üzleti életből vett példák, újságcikkek, esettanulmányok, esetjátékok hivatottak megteremteni a kapcsolatot az elmélet és a gyakorlati ismeretek között. Néhány újság- és folyóiratnév, amelyekből rendszeresen kell olvasni a cikkeit: *The New York Times*, *Fortune*, *The Bankers*, *The Wall Street Journal*. Az esettanulmányok rendszerint vagy egy az egyben a Harvard Business School esetei, vagy azok valamilyen módosított változatai. Az órán bemutatott eset mindig valamilyen tényleges piac vagy vállalat működését írja le stílizált formában, az adott oktatási célnak megfelelő hangsúlyokkal.

Az első évben olyan alaptárgyakat tanulnak a diákok, mint könyvvitel, kvantitatív ismeretek, közgazdaságtan, termelés-gazdaságtan, marketing, politikai ismeretek, pénzügyek, egyéni és csoportviselkedés stb. Egy szemeszterben kötelezően öt tárgyat kell felvenni, s egy tárgyat oktatása egy szemeszter keresztül, átlagosan heti kétszer 120 perces előadások keretében folyik. Péntekenként vannak szemináriumok (ismétlő órák), amelyek nem kötelezők, s amelyeket második éves diákok, úgynevezett „tanárszolgák” tartanak. A követelményszint meglehetősen magas, egyik órától a másikra átlagosan 20-30 oldalt kell elolvasni tantárgyanként, amit nemigen lehet kihagyni, mert az órákon a tanárok építenek ezekre az anyagokra. Persze itt sem hagytak ki csupán a diákok lelkesedésére, s órától órára kötelező írásbeli házi feladatok töltik be a számonkérés szerepét. Emellett a félév közepén írásbeli vizsgák vannak, amelyeket valamilyen rejtélyes ok miatt este hét és tíz óra között tartanak.

Másodévből oktatják azokat a tárgyakat, amelyek integrált ismereteket nyújtanak (mint például a versenysztratégiák, marketingstratégiák, szabályozás, a vállalatok értékelése stb.), illetve amelyek speciális területekkel ismertetik meg a hallgatókat (például fogyasztói viselkedés, adórendszer, pénzügyi intézmények fejlődésének története stb.). Az integratív tárgyak keretében sokszor kerül sor vállalatvezetők, pénzügyi szakemberek, állami alkalmazottak stb. meghívására. A nyári szakmai gyakorlat is a valósággal való kontaktuseremtést, illetve a későbbi elhelyezkedést segíti.

A business schoolok egyik legnagyobb erénye a diákok szemében, hogy segítenek az elhelyezkedésben. Az iskola presztízse vonzza a vállalatokat, s van egy roppant jól bevált módja annak, hogy az egyetemistákat megismerjék a vállalatokat és viszont, s ez a vállalati bemutatkozások rendszere. Többnyire ed- és vacsoraidőben jönnek a vállalatok képviselői, s miközben bemutatják cégüket (szóban, videó-film, prospektusok osztogatásával) a hallgatók nemcsak információkhoz jutnak, hanem étvágyukat is csillapíthatják. A vállalatok rendszerint bőséges (és természetesen ingyenes) szendvics-, sütemény-, és italkínálattal keltik fel az amúgy is meglévő érdeklődést a diákokban.

Érdekes néhány szót szólni az előadások hangulatáról. Meglepetéssel érkező és aktivitás kísérő az előadásokat. Ha valaki valamit nem ért, rögtön kérdez. A legegyszerűbb és a legostobábbnak tűnő kérdéseket sem szégyen feltenni, s olyan soha nem fordul elő, hogy valakit kinevetnek azért, mert butaságot kérdez. A tanárok minden további nélkül megismétlik, újra elmagyarázzák azt, ami nem világos. Gyakran előfordul, hogy a tanárok kérdéseket tesznek fel, vagy felszólítanak valakit (igyekeznek név szerint megismerni a diákokat, amit segít, hogy fényképes listát kapnak a hallgatókról). A diákokban elég nagy a közlési vágy, s csak elvétve fordul elő, hogy valaki kényelmetlenül érzi magát, ha felszólítják. A menedzserei mentalitáshoz hozzátartozik a nagy-

fokú kockázattalállalási hajlandóság, a gyors reagálókészség, a határozott döntéshozatal — mindezen tulajdonságokra szük-ség van a business school óráin is, s ezen attitűdök rányom-ják bélyegüket az előadások hangulatára. Az aktivitás mellett a humoros légkör jellemző leginkább az S.O.M.-órákat. Az előadók szívesen anekdotáznak, leütnek minden kínálózó poént, s gyakran figurázzák ki a mindennapi visszásságokat. A diákok és a tanárok között egyfajta kedélyes jó viszony alakul ki, ami mindaddig tart, amíg mindkét fél keményen dolgozik. A hangvétel abban a pillanatban megmerevedik, amint a hallgatóság nem készül tisztességesen. Másrészt — az előadók állandó kihívásnak vannak kitéve a diákok részéről, s néha kemény kritikákat is kapnak. Mindkét fél magas szín-vonalat követel a másiktól, hiszen a business school presztíz-sze nem engedheti meg, hogy gyenge eredménnyel végzőknek is fokozatot adjon, s a hallgatók is megkövetelik, hogy a nem kis összegű tandíj fejében minőségi oktatásban legyen részük. Az 1987/88-as tanévben a tandíj 12 350 dollár volt, amihez még hozzájön a fénymásolt anyagokért, jegyzetekért, számítógép-használatért fizetett további 875 dollár. New Havenben a megélhetési költségek majdnem ezer dollárra rúgtak havonta, úgyhogy a kilenc hónapos tanév költségei összességében kb. 22 ezer dollárt tesznek ki. Ezt az összeget részben a szülők, részben maguk a diákok teremtik elő. A business schoolban tanulók mintegy 70 százaléka részesül valamilyen formában pénzügyi támogatásban, többnyire valami-lyen ösztöndíj vagy hosszú lejáratú hitel formájában. A hi-telt felvevőknek mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy jól jövedelmező álláshoz jussanak az iskola elvégzése után, mivel csak így tudják visszafizetni a felvett kölcsönöket. Ily módon a hitelből tanulók magas aránya tovább erősíti a munkaszellemet.

S hogy a magas követelményszint mellett hogyan marad idő szórakozásra, önképzésre, sportra, az talány, de tény, hogy a kötelező oktatási rendszeren kívül számtalan elfoglaltságot találhatnak maguknak az itt tanulók. Így például részt lehet venni valamilyen érdeklődési körben, amiből van legalább húsz. Például van pénzügyekkel, szerveztelmélettel, az ál-lami szektorral, környezetvédelemmel vagy éppen a homo-sexualitással, a nőkérdéssel, a faji előítéletekkel foglalkozó csoport. Rendszeresen szerveznek különféle előadásokat, mű-helyzeteket a legkülönbözőbb témakörökben. Nagy közönsé-get vonzott a napokban a részvénytárcáról tartott vita, amelyen többek között *J. Tobin* Nobel-díjas közgazdász is részt vett. Működik egy diákok által szervezett és működtetett management tanácsadó cég is, amely ingyenes szervező és tanácsadó munkát végez nem profitorientált intézmények számára, például a *Big Brothers*, *Big Sisters* (nagy testvé-rek) nevű társadalmi szervezetnek, amelyek az egy szülővel



Az előadók állandó kihívásnak vannak kitéve

elő 7 és 15 év közötti gyerekek számára keres 13 év feletti önkénteseket, akik legalább hetente 3-4 órát együtt töltnek a „fogadó” kistestvérrel.

A sportolási lehetőségek közül csak néhány példát: úszás, vívás, balett, korcsolyázás, golf, squash, tenisz, aerobic, súlyemelés, birkózás stb.

Mindent összevetve nagyszerű dolog lehet az USA egyik legnevesebb egyetemének business schooljában tanulni. Meg-erőltetés nélkül azonban csak a legtehetségeesebbeknek és legszorgalmasabbaknak megy.

Legközelebb arról számolok be, milyennek látom az ame-ricai életet, milyen érzés magyarként itt élni, s milyen beil-lészkedési zavarokon mentem keresztül.

Hunyadi Csilla

## Stóni Gyula Nélküled

Mintha még itt színd arcd sok árkából olcsó cigarettárad rád fénylő meséit, nyári füves éjéből kontráztató tücskök témáit cifrázva, omlatag tűzhelyed hűlő paraszából emléket kotorta, múltat, mint felhő lett tócsa gyermekének s mint dálnak a borban volt nyaral heve. Szíved asztalánál mindnyájan megfirtunk, ocsúdván haragból, s új mosolyt remélve, csak örömtől kértél örömet cserébe bár kormos kis szegleteden sokszor a semmi dalolt. Fényt hoztál, rétekről párálló pirkadást s lucskos lámpaből előbukkanót, hadd nyíljk új tere volt, s nem volt csodáknak, sok mókás kudarcnak, s tova torzult vágyak idők sűrűjéből. Szottynát pohárkába évek leve csurrant, kópé mosolyod amint esalt vad kacajt barázdált arcokra s elképedt csillogást tág gyerekszemekbe fityyet hánya bűnek s roskadt szenvedésnek hirdette vig daccal: „Így is szép az élet!” — És nem vagy már.

Sok nódt, nagy meséd, hatalmas szíved anyai ajándéka elcsoszogott hát csendben örökre veled, álom fagyszánkóján messze-messze jár — De mármorszárnyú csapszék réveteg danája, tócsa tükrén felhő fészle suhanása, kihült keménykürtyön szél üzengetése, nyár éji mezőkről tücsökszó meséje Téged idéz majd.

## Levegőt!

avagy a zöld maszok titka

„Értesítjük Budapest lakóit, hogy a november 16-át követő héten a város elviseletheletlenül szennyezett levegője elleni tiltakozásul állampolgári kezdeményésre, környezetvédelmi akció indult. Az akció résztvevői vállalták, hogy ezen a héten, amikor az utcán közlekednek — a gyógyszerárakban 1,20 Ft-ért kapható — zöldmaszok viselnek. Minden városlakó csatlakozását várjuk, aki úgy érzi, hogy a mindannyiunk életére egyre veszélyesebbé váló levegő-szennyezésen változtatni kell.”

Igy szólt az értesítés szövege, amelyet a „maszkosok” oszto-gattak néhány napig az egyete-men és környékén. Sokan félreértették a maszkot és kü-lönböző magyarázatokat fűzet-tek látványukhoz („biztos AIDS-ések”, „influenzajár-vány...”, „rabló bácsi” — így egy ovis, „Tudnál adni nekem is egy maszkot?” — egy diák, „El kéne vinni dol-gozni a bányába az ilyen hu-ligánokat!” — egy bácsi, „Kö-vennen az őrszobára!” — egy rendőr bácsi). Talán ez a cikk is hozzájárulhat a tévhiték eloszlathoz.

Magyarországon a környe-zetvédelem igen sokáig más-sodrangu kérdésnek számítot, s a közelmúlt néhány közfel-háborodást keltő „ügyére” gondolva, még ma sem kap-ja meg a súlyának megfelelő fontosságát. A tájékoztatás egyoldalúsága, a nyilvánosság hiánya miatt sokakban él az a kép, hogy nálunk a termé-szeti értékek, a környezet vé-delme megoldott probléma, vannak ugyan kisebb hibák, de hamarosan ezeket is kija-vítjuk, úgyhogy a „zöldek” nyitott kapukat döngöttek. Sajnos a szennyezések, vesze-lyek mennyiségéről, fajtájá-ról, hatásáról vajmi keveset tud(hat)unk; a hivatalos tájé-koztatás adataitól eltérő véle-mények „nem publikusak”.

A levegőt szennyező ténye-zők között hatását tekintve a második helyet foglalja el (az ipari üzemek után) a közle-kező, elsősorban a kétütemű járművek használata miatt. Egy autó 1500 liter oxigént fogyaszt el egy óra alatt és évente több mint egymillió tonna szennyezőanyag (nitro-gén-monoxid, szén-monoxid, porszennyezés stb.) jut a lei-vegőbe a járműközlekedés kö-vetkeztében. (Részletesebb helyzetképet és pontos adáto-kat kaphatunk *Nagy Andor*: Környezetvédelem a nyolcva-nos években című tanulmá-nyából, amely az ELTE Jo-gász Szakkollégiumának Szá-zadvég című kiadványában olvasható.)

Budapest levegőjének szny-ezettségével kapcsolatban — a maszkos akció keretében — *Várkonyi Tibor* orvosiöldo-gus tartott előadást a Rajk-ban. Elmondta, hogy a közle-kezőből származó ólomszny-ezés idegrendszeri hatását tapasztalati úton igazolták; a tartósan szennyezett területen közlekedő általános iskolások tanulmányi eredményei ala-tá maradtak a minden szem-pontból hasonló körülmények között élő, de kevésbé szny-ezített levegőt szívó társaiké-nak. A főváros levegőtisztví-vénységi szempontból a vi-lág középmezonyének végén található. Elvileg megvan a szmogriadó lehetősége, viszont ez pillanatnyilag nincs megfe-lelően előkészítve. A belváros lezárása, nagyon veszélyes esetben a lakók ideiglenes el-távoztatása kioszt és pánikot keltene, ezért felő, hogy még az igazán indokolt esetben sem fogják (?) a riadózt vá-lasztani az illetékesek. Tény, hogy a belváros utcáin napi két-három óra keresztül a megengedett felett van a szennyeződés mértéke, és évi 20-25 napon a napi átlag is túllépi ezt a határt. Az elő-adó szerint autómentes utcá-kat kellene minél nagyobb számban kialakítani, addig is, amíg elkészül a belvárost tehermentesítő körgyűrű. Sűr-geetni kellene ennek megépítését, akár más, gazdaságta-lan, sőt, környezetromboló be-ruházások rovására. A gépko-

csikat katalizátorral kéne el-látni, a kétütemű autók köz-lekedését megszüntetni, rend-szeresen ellenőrizni a füstöl-gő buszok beállítását. Annál is inkább szükségesüenek len-nének a fentiek, mert az erő-sen szennyezett területeken a különböző megbetegedések száma 20 százalékkal megha-ladja az országos átlagot.

Az állampolgároknak joguk van „az emberhez méltó kör-nyezethez”, ugyanakkor köte-lességük a „környezetvéde-lemben való aktív részvétel”. A hivatalos szervek igyekez-nek ezt a magánszférára szű-kíteni: „Ne szemetelj!”, „Ne vésd a fádba!” stb. De mit te-hetnek a fenti jogokkal élni kívánó és a környezetvéde-lemért tenni is hajlandó em-berek? Ha szót emelnek a nyilvánosság és részvételi le-hetőségek szélesítése érdeké-ben, esetleg megkaphatják az „ellenzéki” jelzőt.

Mégsem ritka, hogy egy-egy helyi kérdésben a lakók tilt-akozó akcióra kezdenek (pl. fák kivágása, ipari üzemek telepítése ellen). Ennek formá-já többnyire az elég remény-telenség tünő levélírogatás, aláírásgyűjtés, esetleg a TV és a Rádió nyilvánosságának se-gítségül hívása.

Szervezettebbek az egyre erősödő súlyú természet- és városvédő egyesületek; bár a már említett okokból lehető-ségeik korlátozottak. Az utóbbi időben alakultak ki-és kezdtek komoly tényezővé válni a különböző környezet-védő csoportok, spontán moz-galmak, sok esetben egyete-mi klubok, szakkörök formá-jában (pl. ELTE KISZ termé-szetvédő klub, SOTE, KLTE stb.). Tudomásom szerint a mi egyetemünkön nem működik hasonló tevékenységet folyta-tó kör.) A spontán mozgal-moknak külön jelentőséget ad, hogy a politikai fejlődés részei, sőt „lázmérői”. Közűk a Duna-mozgalmak és a „Szársomlyó ügy” a legismer-tebbek. (Mindkettőről részle-tes leírást olvashatunk az 1985/4 — 1986/1-es Medvetánc-ban *Sólyom László* A társa-dalom részvétele a környezet-veledelemben című cikkében, melyet az eddigiekben leír-takhoz is felhasználtam.)

A fenti részvételi típusokba nehéz beilleszteni a mi akci-ónkat, ez egy nálunk még kevésbé elterjedt „demonstrá-ció” volt. Szakkollégiumi bé-r-kekben fogtam meg az elke-zezés és talált lelkes támoga-tásra. De a részvétel teljesén egyéni belátás alapján tör-tént, semmiféle szervezetség-ek nem igényelt; a résztve-vők állampolgári jogokkal él-tek, semmiféle szabálysértést vagy hasonló nem követek el. Célunk egyrészt a figye-lemfelkeltés, másrészt a pesti belvárosban érzékelhető már-már elviseletheletlenül levegő-szennyezés elleni tiltakozás volt. Végül azon igényünk ki-fejezése, hogy a „civil társa-dalom”, a modern „polgár-kép” kialakulása és jellemző-válása a nyilvánosság szé-lesedése — összefoglalva: a demokratizálódás — minél gyorsabb és akadálytalanabb folyamat legyen. Bár az utóbbi két sehol sem deklarálunk, szeretnénk hinni, hogy mind-annyiunkat motivált az a tén-yező is; az „állampolgári fé-lélmek”, az értetlenkedés, a feletlenség és érdektelenség elleni kiállítás. Lehet hogy mindennek sokkal hatásosabb módjai vannak, de valahol el kell kezdeni.

Both Vilmos

## Tanulmányi verseny pedagógiából

A pályázaton részt vehet min-den I-III. évfolyamos tanár szaki-os és az oktatásügy kérdése-iről érdeklődő közgazdász hall-gató.

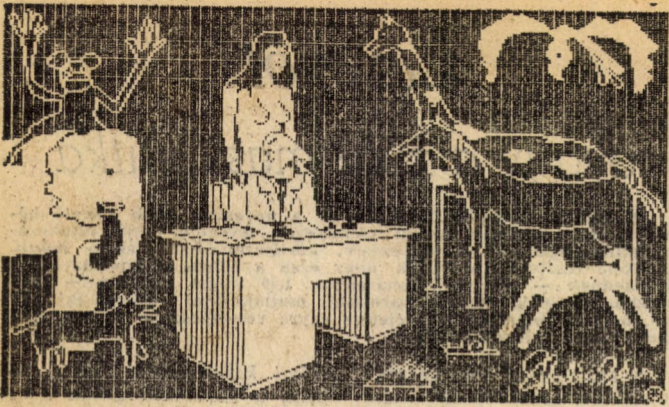
JAVASOLT TÉMAK:

1. Oktatás és gazdaság összefü-gései napjainkban.
2. A nevelési-oktatási folyamat egy kiválasztott kérdéskörének vizsgálata.
3. A pedagógus személtisége és a pedagógiai tevékenység.
4. A hazai nevelés- és oktatás-ügy történetének egyes kérdései.

A dolgozatok terjedelmé ne ha-ladja meg a 15 gépet oldalt. Kér-jük, ügyeljenek a felhasználó for-rások pontos megjelölésére, a hi-gyavul kapcsolatos bibliográfiai is-valkozások formai szempontjait is kötelező betartásra. A dolgozatot gépelve, név, évfolyam és szak megjelölésével adják le 2 pél-dányban a pedagógiai tanszéken 1988. február 12-ig.

A pályázatok díjazásáról a tan-szék javaslata alapján az álta-lános kar dékánján dönt.

Pedagógiai tanszék



Animáció

## Minden labda gömbölyű

A röplabdás lányok a hétfőn befejezték az 6. fordulót: két vereség és nyolc győzelem a mérlegük. Az utolsó két meccsük eredménye: Békéscsabán 1:3, Itthon a Kincsesbánya ellen 3:0. November 14-én és 23-án zajlott le a budapesti amatőr női röplabdasparkládi elő- és középdöntője. Lányaink a Könyvüparti Műszaki Főiskola és az ELTE két csapata ellen nagy küzdelemben bizonyultak jobbnak, így december 5-én a Műszaki Egyetem ellen az 1-2. helyért játszhatnak. Minden lelkes szurkolót szeretettel várunk, sípót, dobót, kelepőt hozzatok!

A kosaras lányok tovább halmozak sikereket,ők a Ganz Danubius ellen 77:59 (36:29) arányban nyertek legutóbb. Bánki Nóri 12, Halmy Kriszta 10 ponttal voltak a legjobb dobók.  
December 12-én, 10 órai kezdettel első alkalommal kerül megrendezésre a Lehoczki Lajos férfi kézilabda-emlékkupa. A meghívásos Vándorkupát a Közgáz szervezi, a termet a SOTE adja. A tornán a budapesti négy nagy egyetem — BME, ELTE, SOTE, Közgáz — végzett hallgatói fognak egymás ellen versengni, akik korábban ebben a sportágban aktívan játszottak. A meccsek színhelye: X. kerület Zágrábi uti OSC-terem.

## Januárban Kaposváron

A Rajk László Szakkollégium a vizsgálódásuk végén ismét megrendeli a hagyományos téli táborát.  
A nyári táborokkal ellentétben (ahol egy periódus lezárásaként a belső életünk kerül mikroszkóp alá), a téli tábor célja közösségünk és szakmai munkánk megismertetése a kivülálólal. Ilvenkor nagy hangsúly van az intenzív szakmai munkán is. A szokásos heti kurzusokat itt napi kurzusok váltják fel, amelyek egyben az intenzív együtt az elmélyültebb haladást is jelentik. De vendégeinket sem kárhoztatjuk télelenségre, szívesen látjuk őket jelenlegi kurzusainkon (Liska-kurzus, gazd. tört., politológia, szociológia, hírségi ciklus, művészetpszichológia), illetve számukra

külön is indítunk figyelemfelkeltő kurzusokat (gazd. tört., szociológia, politológia, hírségi ciklus). Tovább folytatjuk az első kör számára már beindult kurzusokat is. Ezenkívül neves előadók tartanak este esténként előadásokat.  
Természetesen a közösségi életet sem hanyagolhatjuk el. Előre láthatólag színházlátogatás, tánc és minden este buli-zene-hangulat várható.  
Nem titkolt cél e táborral a jövő évi felvételizők toborzása, személyes megismerkedés az első év folyamán ilyen igényű hallgatóival. (Persze nem csak az első évfolyamos társainkat várjuk a táborba.)  
Időpont: január 23.-29.  
Bővebb információért forduljatok a szakkollégistákhoz és figyeljétek a plakátokat! Szervezők

## Tugán

A Közgáz szerkesztőség a napokban levelet kapott egy cikk kíséretében, melyet nagyfokú övatossággal névtelenül küldött el az illető abban a reményben, ha netán megjelenik az újságban akkor máskor is próbálkozik.  
Miután feladót nem volt a levélben, így kénytelenek vagyunk Tugán szignóra válaszolni:  
„Kedves Tugán!”  
A cikket nem azért nem közöljük, mert rossz írásnak tartjuk, hanem mert ebben a témában már megjelent egy írásunk november 19-én. Ha én ez meg az volna címmel.  
Ettől függetlenül várjuk további írásaidat. Bátorság!”  
Közgáz

## Hamupipőke tanszék

Az utóbbi egy hónapban a Hamupipőke gonosz mostohája bőreben érzi magát a testnevelési tanszék. Ezek óta arra törekszik, hogy a hallgatói igényeket és a szűk lehetőségeket a lehető legjobban összeegyeztesse. De most mégis a diáksportkör kapcsán kialakult vitában úgy érezheti magát, mintha nem a diákok érdekében tenné ezt.  
Pedig a Közgáz SC keretén belül működő összes szakosztály a hallgatóra épül — szeptembertől most már a kakktojás női röplabdacsapatban is a keret fele egyetemista a korábbi évek egy főjével szemben. Minden szakosztály azoknak nyújt rendszeres sportolási lehetőséget, akik a sportban is szeretnének eredményeket elérni.  
Emellett évente több bajnokságot szervez a tanszék, azok számára, akik szeretnek sportolni, de csak amatőr szinten. Ha pedig a hallgatók jelentkeznek bármilyen ötlettel, mindig készségesen segítünk a szervezésben és a lebonyolításban. A budapesti amatőr- és az országos egyetemi közötti bajnokságokba is minden évben benevez több sportágban a tanszék. Az ezeken való részvétel (főképpen az első esetben) megint csak nem igényel alapos felkészülést, komoly edzést.

Visszont itt már akadozik a székér: szinte vadászni kell olyan embereket és hosszabb rábeszélésre sem mindig lehet rábírnunk őket, hogy részt vegyenek rajta.  
Példaként említeném a most ősszel meghirdetett Gólyafoci-bajnokságot, amelyre összesen két csapat jelentkezett. Nagy, minden évben óriási gond, hogy az amatőr budapesti röplabda-spartakiádra hat lányt összedzsedjenek. (Tavaly is csak ötön jöttek el, s egy a SOTE-től kölcsönkapott játékosal hiába nyertek meg minden meccset, kizárták őket.)  
A szertár is rendelkezésre áll kölcsönzésre, csak valahogy a visszaadással mindig gond van. Így persze, hogy bizalmatlan a szertáros és adminisztratív feltételekhez köti a kiadást (nem önkényesen). Mindezek ellenére elkallódnak a labdák, sátrak(!). Ezzel viszont a többi hallgatót gátolja meg az illető abban, hogy ők is igénybe vegyék az eszközöket.  
Ezek után felmerül bennem több kérdés is: kik számá-ra jön majd létre a diáksportkör? Kinek az érdekeit fogják ott figyelembe venni és az igényeket kik fogják elbírálni?  
Mert mind az 500 diák, aki tagja lesz, a létesítményhiány miatt nem tudna sportolni, illetve a diáksportkör nem tudna minden igényt egyszerűen kielégíteni, és így rangsorolni kell neki is. A másik oldal viszont, amit próbáltam értelmesíteni, hogy nincs olyan tömegű igény a sportolásra, amilyent a diáksportkör feltételez.

Igy aztán inkább arra kéne törekedni, hogy a meglévő lehetőségeket valóban kihasználjuk. A tanszék mindig szívesen fogadja a jó ötleteket és támogatja azokat. A szakosztályok meg továbbra is szeretettel várják a hallgatókat.  
Hortobágyi Krisztina

## A titokzatos videokamera, avagy 1 éves a KDC

A televízióban éppen a Stúdió '87 egy riportja megy. A mai gazdasági helyzetben a vállalkozó emberé a jövő — hallhatjuk Kepes Andrásztól. En is — mint valószínűleg el- sorok olvasója — elmosolyodom. De ne nyújtsuk a be- vezetőt, térjünk a lényegre.

Lassan egy éve, 1986. december 5-én látott napvilágot a kisgyermek hossz as huza- vona után. Közgáz Diák- Centrum, KDC (ejtsd: kéj- dizi) névre keresztelték. Né- hány fanatikus diák időt és energiát nem kímélve, a fő- városban működő 15-20 je- lentős egyetemi, illetve fő- iskolai klub működését, szer- vezetét tanulmányozva prób- álta életben tartani a meg- lehetőségen fejletlen, beteges előjeleket mutató csecsemőt, miközben az egyetemen mű- ködtik egy klubszervezet, fize- tetű egyetemi státusú klub- vezetőt, bár ennek ellenére az utóbbi időben nem sokat hallatnak magukról!

Jöttek a hétfvégek, szerve- zők, rendezők örjődtek föl a fojtogató körülmények

közt de csodák csodája, a gyermek átvészelte az inku- batorban eltöltött fél évet. Jött a nyár, a szabadság (ld. egy korábbi cikk), de a munka nem állhatott. Mivel a gyer- meket méltóvá kell formálni a nevéhez, 20 ezer példányos kiadvány kürtölte világgá, hogy már természetes kör- nyezetben él.

A négy hónapos (!) átfu- tással készült nyomtatvány, a

rengeteg szervezőmunka és az egyetem által biztosított bölcső (köszönet érte) ered- ményeként gyors fejlődésnek indult a bébi. Egymást kö- vetették a rendezvények in- kább erkölcsi, mint anyagi sikereket hozva.

A rossz kisgyermek azon- ban megosztotta a fölfojtó- te állókat: magánemberként rokonszenvezőkre, illetve a hivatalból is ellenzőkre, Olaj volt a tüzre az amerikai együttes koncertje, amelyről kiragadott részleteket tartal- mazó jegyzőkönyv készült, ami, mint már oly sok- szor, éppen a valósággal el- lentétes értelem adott a tör- ténteknek. Nagy hiba volt, hogy a rádióban elhangzott riport szövege a koncert után került e lap hasábjaira. Tanulsgákné jöl megtanulta a kisgyerek, hogy csak olyan játékok játszhatnak, amelynek szabályai érthetőek a jelen- lévő egyetemi felügyelet szá- mára és nem ellenkeznek ko- rábbi munkáiból adódó szem- léletével sem. A jólértésültek és a szóbeszéd ellenére nem végződött büntetéssel az ügy (eddig).

Újabb időszak következett, amikor a szervezők érdemi munkájukkal tudtak foglal- kozni. Ennek eredményeként úgy nézett ki, hogy a gyer- mek lábra fog állni, sőt még el is indul.

Ekkor azonban összeült a Bizottság, amelyben néhány jóakaró minduntalan ki akar- ta húzni a szőnyeget a batortalanul, erőtellenül tony- gó gyermek alól. A „jól-

értésültek” szerint videoka- merája, autója, tévéje van a rosszcsonznak, nem beszélve a szülők ruházati és egyéb körülményeinek javulásáról.

Persze, aki egy kicsit is kö- veti az eseményeket, jól tu- dja, hogy az egyik rendező festőművész édesapja a Mű- velődési Minisztérium Film- főigazgatósága és a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja engedélyével hozta be az országra a kamerát, hogy életművét, alkotásait meg- örökítse vele. Igaz, eddig nem volt szokás, hogy valaki egy jelentős értéket képviselő sa- jájt berendezésével ingyen segítse a klub munkáját, ha már az egyetemi berendezé- sekhez nem lehet hozzáférni (ingyen).

Nem telt el sok idő a szá- madásig. A revizio nagy erő- kért látott a csecsemő tisztába tételéhez, de sajátos módon úgy, hogy a bébi szülei nem voltak jelen, ellentétben a nyilván szakértőként meghí- vott bizottsági taggal. Így az- tán a revizor szerint hiány- zik egy 4500 forintos kifize- tést igazoló papír (miközben a klub kezén az elmúlt év során kb. 1,5 millió forint ment keresztül), a KFT együttes akkor sem vehetett volna fel 70 000 forintot (minden hasonló méretű he- lyen ennyire játszik...), ha a KDC-nek még így is 120 000 forint tiszta nyeresége volt kizárólag az ő fellépésüknek köszönhetően, ráadásul egy LGT biztosan ingyen is fel- lépne, a világítás, illetve a

diszkó több 100 ezer forint értékű berendezéséért nem szabadna bérleti díjat fizetni annak, aki idehozza őket, az együttes menedzserének nem lehet kifizetni a fellépésért a zenekarnak járó teljes össze- get, még akkor sem, ha hiánytalanul leadja a kifize- tést ellentételező, szabályosan kitöltött összes papírt, az emlékeztetés, elmaradt Koncz Zsuzsa-koncerten mindenki- vel, akinek visszatérítették a jegye árát, átvételi elismer- vényt kellett volna iratni stb. A tisztelt olvasó köz- gazdasági és egyszerű hétköz- napi ismereteire bízom, a fent leírtak realitásának el- döntését.

Egy biztos: az ítélet készülóban

van. Készítőt javarészt olya- nok, akik még sohasem jár- tak egyetlen KDC-rendezvé- nyen sem, annak ellenére, hogy olyan koncertekre (pl. Benkő Dixieland), amelyek a szervezők megítélése szerint őket is érdekelhetik, rengeteg tiszteletjegyet szoktak kapni. A gyermeknek addig is teljes pénzügyi és létbizony- talanságban, a műsorfüzet- készítés (négy hónap!) enge- délyezésének hiánya stb. mellett kéne léteznie. Úgy néz ki, hogy az induló cso- port maroknyi kitaró embe- rének is felőrödi az energe- tiája. Egy azonban biztos, és erre talán majd büszkéek lesz- nek: a KDC élt egy évet. Élt egy évet!  
Wild Gábor

## „Azt hiszik, a KDC milliomos...”

ban benyújtjuk terveinket az egyetemi vezetés elé, s azt ott elfogadják. Sajnos, erre a mai napig, november 26-ig nem került sor, így viszont a hosszú nyomdai átfutási idő miatt könnyen lehet, hogy nem tudunk műsor- füzetet készíteni, a jó ze- nekárokat meg lekötik a kon- kurens klubok. Így a jövő fél- évi munkánk teljesen veszély- be került.

Létünk máshol is felboly- gatta a kedélyeket. Az egye- temi hivatalok, a különféle ügyeleti és felügyeleti funk- ciókat ellátó szervezetek és bizottságok közötti kapco- slatrendszer egyensúlya meg- bomlott, s egyesek hol mel- lénk állnak, hol a legképte- lebbb ürüggyekkel támadnak minket.

Nemrégiben egy egyetemi vezető azt vágta a fejünkhöz, hogy mi — idézem — kon- junkturalovagok vagyunk, akiknek az a céljuk, hogy mi- nél kevesebb munkával minél több pénzt megtermeljünk, s ha több munkánk lenne, a- bahagynánk az egészet. Aki ezt mondta, tudomásom szer- ínt egyetlen rendezvényün- kben sem volt ott, csupán „jó- akaróinktól” értesült tevé- kenységünkről. Az a 10-15 szervező és az összesen mint- egy 100-110 rendező nem el- sősorban azért az alkalman- kénti 3-500 forintért csinál- ja ezt a klubot. És sajnos nem mindig érdemi munkával foglalkozhatunk. Nap mint nap kérvényeket kell írka- lunk ugyanazon ügyekben, állandóan egyeztetünk kell hivatalokkal, gondnoksággal, villanyszelőkkel, bürokrá- ciával viaskodunk hétről hétre egyforma ügyekben, mert ami jó az egyik héten, nem jó a másikon...  
Akadnak, akik a fizetett, főállású, közművelődési dolgo- zók státusából kezdtől el- lenezték (többek között...), hogy a klubvezető rendezvé- nyenként 500 forint díjazást kapjon, holott egész héten dolgozik a buli létrejöttéért, míg a buli alatt 8-10 órát keményen kulizó rendezőnek jogosnak ítélték a 300 forin- tot. Csak zárójelben, szerin- tem ezért a munkáért ez a 300 forint jelképes összeg, fő- leg, ha figyelembe vesszük, hogy az egyetemtől erre az időre kirendelt felügyeleti

személyzet ennek 3-4-szeré- sét megkapja alkalmanként.

A mai rendezetlen állapó- hoz tartozik az is, hogy még mindig nem sikerült tisztázni a KDC jogállását az erre il- letékes szerveknek (KISZ, Közműv. titk., Közműv. biz. stb.), pénzügyileg nem tisztáz- zott, ki ellenőrizhet, gazdasági ügyeinket milyen formá- ban intézhetjük. Semmiféle szabályozás nem készült még, mely a különféle öntevékeny hallgatói csoportok gazdálko- dását keretbe fogná. Az egyetemen belül mindenki más mond, mit, hogyan kel- lene csinálnunk. Még az in- duláskor úgy tűnt, hogy az aláírási, pecsétaszínati jog- ok — mint alapvető jogok — szabályozása megoldott, most pedig vannak, akik — bár akkor beleegyeztek, — mindent elkövetnek, hogy utólag szabálytalanak minősí- tsék...

Ami pedig az anyagi helye- zetünkkel és a „sikkasztá- sunkkal” kapcsolatos vádakot illeti, ezek teljesen megala- pozatlanok és mélyen bán- toók. Ha egy rendezvényen sokan vannak, mindenki azt beszél, mekkora nyereségünk volt, de ha csak ötszázan jön- nek és tízezreket bukunk, ar- ról senki nem vesz tudomást — ezért azt hiszik, a KDC mil- liomos, és a bevételeit meg- kell csapolni minden lehete- sleges eszközzel, mert külön- ben zsebre tesszük...

Valószínűleg ezért vetették fel, hogy — hiába vagyunk közgazdász hallgatók, szervez- t — fizessük olyan terembe- lési-, villany- stb. díjakat (ter- mészetesen nem önköltsége- set), mintha külső, vadidegen cég lennénk. Ezt a december 13-i Laár pour Laár-esten már fizetünk is kell, infor- mációm szerint egyetlen elő- adóterem használatáért több, mint 6000 forintot (120 néző belépőjegyének ára)

Az érdemes lenne végiggon- dolni, hogy ha már elfogad- juk a ránk kényszerített „üz- leti vállalkozás” minősítést — a fejlesztési szakaszban a megtermelt nyereség sokkal nagyobb hányadát kellene alapvető beruházások formá- jában visszatáplálni a vállal- kozásba, mint az érett sza- kaszban — éppen a jövőbe- ni nagyobb és biztos bevétel érdekében. A KDC pedig igen-

csak az életgörbe kezdetén van. Az egyetem, a közmü- velődés is jobban járna, ha ilyen szempontból még leg- alább egy fél évig türelem- mel lenne irántunk, mert egy virágzó klub legalább évi 1- 1,5 milliót hozhatna nekik. (Erre van példa más egye- temen!) Sajnos, egyelőre azt sem tudjuk, létezhetünk-e a következő felében.

„Pozitív eredményeinket igaz- olja az is, amit Katona Klári mondott májusi koncertje után. „Ennyi jó arcú, jóöltöz- zött, kulturált fiatal egyetlen egyetemi klubban sem láttam eddig.” Az utca embere, más egyetemen hallgatói is rendkí- vül jó véleménnyel vannak a környezet és a közönség kul- túrárságáról.”

Legutóbbi rendezvényünkön teljes körű megkerdezéses fel- mérést végeztünk, s az ered- mény bennünket is meglepett: a közönségünk 47 százaléka egyetemi-főiskolai hallgató, 3 százaléka középiskolásnak, 50 százaléka dolgozónak val- lotta magát, ami igen jó arány, talán a legjobb az ösz- ses budapesti egyetemi klub között, főleg, ha figyelembe vesszük, hogy a „dolgozók” között vannak jelenlegi MKKE-dolgozók és volt köz- gazdosok is!

Az egyetemista életformába szerintünk beletartozik az ilyen jellegű kikapcsolódás is, hogy egyszer egy héten el- mehessen valahová szórakoz- ni, és az ne kocsmá legyen. Szeretnénk, ha csak azzal kellene törődnünk, hogy azt minél igényesebb színvonalon biztosítsuk, de közben állan- dóan támadások kivédéséül kell foglalkoznunk. Végeztül ezután üzenem minden „jó- akaróknak”, hogy a múlt héten sikerült végre 3600 for- rintért kéz alatt vennem egy fél évig gyűjtöttem — de nem klubpenzből!

Kellemen Zoli monológját lejegyezte: Budai János



A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem  
Felőlős szerkesztő:  
FARKASINSZKYNE HALÁY EDIT  
Szerkesztőség:  
Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093  
Telefon: 174-548  
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat  
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.  
Felölős kiadó:  
VÁGNER FERENC  
vezérigazgató  
87-6778, Szikra Lapnyomda,  
Budapest  
Felölős vezetősé-  
CSÜNDELÉ ZOLTÁN  
vezérigazgató



# NYERS REZSŐ AZ AGRÁRKLUBBAN

(Folytatás az 1. oldalról)

merjük. A mezőgazdasági és élelmiszer-ipari export mennyisége az elmúlt években mintegy harmadával nőtt, miközben a dollárbevételek ugyanannyi maradt. Az exportunkban domináló tömegtermékek esetében 30-50 százalék volt az áresés. Alapvető kérdés a fejlesztés szempontjából, hogy a világi piaci agrársökkenés tartós vagy konjunkturális jelenség. A belső piacra építve a magyar mezőgazdaság termelőképességét már nem lehet eredményesen hasznosítani.

Felvetődik a kérdés, el tudjuk-e adni az esetleg megtermelt többletterméket? A szovjet piac a prognózisok ellenére — főleg a mi exportvolumenünkkel — még valószínűleg hosszú távon felvevőképes. A probléma az, hogy mit tudunk adni ellentétként? Nekünk főleg energiára, nyersanyagokra és modern technikára van szükségünk. Az exportot a stabilizációs programban előírt devizaszerzési kényszer miatt mindenképpen növelni kell. Az ehhez szükséges szubvenciók azonban még nem tudni melyik szektor fogja megtermelni.

Munkaerőoldalon felméréseink szerint a létszám kétségkívül csökkenése mellett megfigyelhető a fiatalok számarányának visszaesése is, főleg a nagyon jelentős kistermelésben. A hetvenes évek elején a mezőgazdaság import forrásból komoly tőkeinjekciót, többek között korszerű gépparkot kapott, ami mára erkölcsileg és részben fizikailag is elavult. Pótolni pedig nincs miből. Az élelmiszer-gazdaságban nem épült ki rendszeres a feldolgozó láncot

lat, a mai modern technikára pedig nincs jelenleg devizafedezet. A kistermelés eszköz-ellátása egyszerűen megoldatlan. Így egyre kiélezettebbé válik a termelési feltételrendszere és a népgazdaság által elvárt teljesítmény közti különbség, feszítettek a termelési és export-előirányzatok.

**KOVÁCS ÁRPÁD:** (a főtí Vörösmarty Mgtzs elnöke): Mikroszinten alapstratégiának azt tartom, hogy egy vállalatot nem feltétlenül növelni kell, hanem mindig a lehető leghatékonyabb körülmények közé kormányozni. Mi 1975 és '80 között egy konjunkturális szakaszban megtízszerezve termelésünket 2 milliárd forintot 20 milliárdra értékeltük. Jelenleg 1500 fővel 700 millió a termelési értékünk. Majd ötezer embert építettünk le, mindenféle botrány nélkül. Akkor 150, ma 100 millió forintot nyereséget értünk el.

Nehéz ma valamiféle vállalati stratégiát meghatározni. A mezőgazdasági árak kialakulásában ugyanis jelentős szerepe van a dotációnak. Ez a hosszú távú célkitűzést nehezíti, hiszen a dotációs rendszere állandóan változik. Igazi értékmerő híján pedig exportról a külföldi partnerrel tárgyalni elég nehézkes. A szövetkezeti mozgalom mindazonáltal nincs válságban, de a differenciáldózs fel fog erősödni.

**CZOK GYULA:** (a Hortobágyi ÁG mezőgazdasági igazgató-helyettese): A tartósan alacsony hatékonyságú üzemi helyzete eddig is elég kilátástalan volt, sokszor az egyszerű újratermelés feltételei sem voltak adottak, és 1988-tól ők még súlyosabb helyzetbe kerülnek. Kérdés, hogy

## a kormányzat vállalja-e a problémákat

amik szanálással vagy felszámolással látszanak megoldhatóknak.

A mezőgazdaságban dolgozó valamennyi szereplő a vezetőkől a fizikai dolgozóig a legselejtebb értelemben vett bémunkás a munkához való hozzáállását és az érdekelttséget tekintve. Kialtó ellentét van a technikai felszereltség és a rendelkezésre álló munkaerő képzettsége között. Az elmúlt időszakban megnőtt a nyolc osztályt el nem végzettek száma a mezőgazdasági nagyüzemekben. Ettől a munkaerőtől a megújodás véghezvételét elvárni illúzió. A vezetői érdekelttség megoldatlansága pedig oda vezetett, hogy több helyen hónapok óta nincs tépszemlé és főkönyvelés, mert a jelenlegi anyagi elismerésért nem vállalják el azt a munkát.

**VENDÉG FERENC:** (a Tejipari Vállalatok Trösztje vezérigazgatója, a Magyar Gazdasági Kamara Élelmiszer-gazdasági Tagozatának elnöke) Ma az agrárvilágpiaccon jobbra szubvenciók versenyeznek, nem a termékek. Ebben hosszú távon nem tudunk úgy részt venni, hogy közben a költségvetés egyensúlya is javuljon. A tömegcikkeket az exportból csak hatalmas beruházásokkal és az ezzel összefüggő importinjekcióval lehetne kiváltani, de erre nincs pénz.

Büszkéek vagyunk arra, hogy élelmiszer-termelésünk 70 százaléka a belföldi piacra, 30 százaléka exportra kerül. Pedig egyetlen komoly mezőgazdasággal rendelkező ország sem csinálja azt, hogy mindent feltétlenül, vért izzadva maga termeljen meg, lényegében az arra való tekintet nélkül. Minden nagy élelmiszer-exportőr egyben nagy importőr is.

**NYERS REZSŐ:** Magyarországon most az előrelépés érdekében nagyon sok mindent kritizálnunk kell ami következetlenség gyengeség. Ugyanakkor azt hiszem, már tettünk lépéseket arra, hogy elszakadjunk az irrealitásoktól. Ma mind a politikai, mind a közgazdasági adatok a feltételek ahhoz, hogy real-

politikát folytassunk és a saját szocializmussal kapcsolatos eszméi elképzeléseinket megvalósítható formába öntsük.

**Világgazdasági elhelyezkedésünkben nagyon komoly problémákat, leküzdendő nehézségeket látok,** viszont ugyanakkor világpolitikailag kedvező helyzetben vagyunk, mert a szocialista országokban beindult egy reformfolyamat a nem szocialista világ minden nagy szférájával zavartalanok, jók a politikai kapcsolataink. A szocialista országok reformlépései persze változtatás nélkül nem ültethetők át Magyarországra, nekünk saját reformpolitikát kell folytatnunk.

A Gorbacsov-beszéd is meg erősítette — s ez nagy gondolkodásbeli változás —, hogy nincs egységes modellje a szocializmusnak minden országnak a saját modelljét kell keresnie. Ha a fegyverkezési versenyt megállítva lehetséges lesz a kelet-nyugati békes egymás mellett élést a mainál intenzívebb gazdasági együttműködés alakítani, akkor a külpolitikai feltételek is adottak lesznek a kibontakozáshoz. S akkor marad az a kérdés, hogy mi magyarok itt-hon, meg tudunk-e egyezni egymással a tennivalókról. Egy reformpolitikáról, melyben olyan szocialista piacgazdaság modellje felé haladunk, ahol a tervgazdálkodás lemond arról az utópiáról, hogy minden öt évben naturálisan újrate-

remtse a magyar nemzetgazdaságot, és felülről vezérelné indítsa el a gazdasági folyamatokat. A reformfolyamat arra épül, hogy a gazdasági folyamatok objektív módon működnek s a tervezést arra kell felhasználni, hogy társadalmi érdekből szüntelenül befolyásoljuk ezeket a folyamatokat.

Be kell tehát indítani a gazdasági reform második szakaszát is, ami már társadalmi és politikai reformmal is együtt jár. Ez új szocializmus-képet alakít ki, amelyben már nemcsak a munkássztyáiban szabad gondolkodni, a fizikai dolgozók és az értelmiség közötti együttműködés válik alapkerdésé.

Nagy Gábor

# 70 év

## A hruscsovi útkeresés

„Az SZKP XXI. kongresszusán Hruscsov idézte a New York Times egyik cikkét, mely szerint: -Ha gazdasági tervről van szó, tarkanon érezzük a Szovjetunió lehetőségét. Mindössze két ugrás választja el őket tőlünk... Nos a szocialista országok az '50-es évek végén ezt a távolságot a Nagy Ugrással kívánták leküzdödni.” Irják Hegeudis István és Petöcz György, egyetemünk volt diákjai, 1982-ben készült szakdolgozatuk bevezetőjében. A 70. évforduló alkalmából indított cikksorozatunk befejező részeként a Szovjetunió egyik legjelentősebb megújulási kísérletének, a „Hruscsov-éra” kialakulásának vázlatos bemutatására tesztünk kísérletet. E szakdolgozat, amelyből idézeteket vettük, jól érzékelteti a korszak törekvéseit és ellentmondásait.

A pártvezetés elhatározta 1953 márciusában, hogy felülvizsgálja az utolsó sztálini tisztoztatás ügyét. 1953 januárjában ugyanis letartóztattak több tekintélyes szovjet orvost, akiket Zsdanov és más pártvezetők meggyilkolásával, valamint kémkedéssel és terrorizmussal vádolták. Ettől kezdve az események rendkívüli gyorsasággal követték egymást, a belső hatalmi harc jelei egyre nyilvánvalóbban megmutatkoztak. (...)

Alig egy hónappal Sztálin halála után jelenik meg a Szovjetunió Belügyminisztériumának közleménye. E szerint januárban az orvosokat „A Szovjetunió volt állambiztonsági minisztériuma helytelenül, minden törvényes alap nélkül tartóztatta le. Az ellenőrzés bebizonyította, hogy a felsorolt személyek elleni vádak hamisak... a letartóztatottak vallomásait a volt állambiztonsági minisztérium nyomozó szerveinek munkatársai megengedhetetlen és a szovjet törvények által szigorúan tiltott nyomozási módszerek alkalmazásával kapták...” (...)

Július 10-én jelenik meg az SZKP KB teljes ülésének közleménye. Mint kiderült, megvitatták „L. P. Berija pártellenes és államellenes, külföldi tőke érdekében elkövetett, a szovjet állam aláaknázására irányuló bűncselekményeiről szóló beszámolót. L. P. Berija hitszegő módon megkísérelte, hogy a Szovjetunió Belügyminisztériumát a Szovjetunió kormánya és kommunista pártja fölé helyezze!” Beriját kizárták a pártból, leváltották tisztségéből. Nyikita Szergejevics Hruscsov, aki ekkor KB-titkár, emlékirataiban izgalmasan írja le, hogyan jutott a KB elnöksége tagjaival egyenként egyetértésre Berija letartóztatásában. (...)

Az első nagyobb politikai változás után a gazdaságpolitikában is gyökeres fordulat következett be. (Malenkov:) „A fogyasztási cikkek termelésében elért eredmények nem elégítik ki bennünket... Mindaddig nem volt lehetőségünk arra, hogy a könnyű- és az élelmiszeripart ugyanolyan ütemben fejlesszük, mint a nehézipart, Most megtehetjük, tehát kötelességünk, hogy a nép anyagi és kulturális életszínvonalának gyorsabb emelése érdekében minden módon gyorsítsuk a könnyűipar fejlődését.” (...)

El lehet képzelni a kortársak meglepetését a beszéd nyomán, hiszen még jól emlékeztek ugyanennek a Malenkovnak nem egészen egy évvel korábban, a XIX. kongresszuson elhangzott felszólalására, amely, ha nem is tartalmazott egyértelmű kijelentéseket a nehézipar elsődlegességéről, de egy pillanatra sem került ellentmondásba az erre vonatkozó sztálini elvekkel.

(Hruscsov, aki 1953 szeptemberétől a KB első titkára, így beszél a gazdaságról): „A gabonatermelés növelésének... leginkább elérhető és leggyorsabban hasznosítható nagy tartaléka a gabonafélék vetésterületének növelése Kazahsztán, Nyugat-Szibéria, az Ural, a Volga-vidék, Észak-Kaukázus és egyes más vidékek szűz- és parlagföldjein.”

Ebben a beszédben találjuk talán az első utalást a kukoricaprogramra. Hruscsov: „Növelni kell a kukoricát és a sülökukoricát vetésterületét az ország déli területein... A kukorica terméshozamának emelése érdekében át kell térni a hibridizált vetőmagra... Jól-lehet a kukorica adja hektáronként a legtöbb szemes és nedvdús takarmányt, ennek az értékes növénynek a természeté eddig még az ország déli vidékein sem terjedt el kellőképpen.”

A következőkben megkezdte az egész hruscsovi időszakon végig húzódó harcot a megosztódott, elbürokratizálódott apparátus ellen. Hruscsov: „A vidéki funkcionáriusok felvetik azt a kérdést, hogy a tervezés nálunk túlságosan központosított... Emlékeztünk arra, hogy a párt Központi Bizottsága és a kormány 1939-ben határozatilag megszüntette azt az eddig fennálló rendszert, amelynek értelmében külön-külön minden egyes gabonaféle tervét minden egyes kolhozig felbontották... Várható volt, hogy a tervezésnek ezt a rendjét az Állami Tervbizottság és a mezőgazdasági minisztériumok széles körben kidolgozzák és valamennyi mezőgazdasági termelési ág tervezésében alkalmazni fogják. A valóságban ennek az ellenkezője történt. Az Állami Tervbizottság és a mezőgazdasági minisztériumok gyakorlatában ezt a rendszert, amelynek nagy előnye van az előzővel szemben, mellőzték és lényegében nem alkalmazták.

A legkíméletlenebbül harcolnunk kell a bürokratizmus és az aktatologatás ellen, mégpedig nemcsak a mezőgazdasági szférákban.”

S ezek után következik a később, 1957-ben beindított gazdaságrányítási átszervezés gondolatainak bevezetése a köztudatba. Hruscsov: „Közelebb kell vinnünk az igazgatás egyes láncszemeit a termeléshez... Nézzük például a Szovjetunió Szovhozügyi Minisztériumát. Ennek kebelében működik a karaküljuh-tenyészítő szovhozok főigazgatósága. Ezeknek a szovhozoknak a legnagyobb része az Üzbég, Türkmen, Tadzsik, és Kazah Köztársaságban van. S hol van ezeknek a szovhozoknak a főigazgatósága? Moszkvában. Nem volna jobb az egyik említett köztársaságban elhelyezni?” (...) Malenkov és Hruscsov közt ellentét volt a fejlesztés súlypontjainak megítélésében.

(Hruscsov, 1955. január): Egyes elvtársak a közszükségleti cikkek termelésének növelésére irányuló legtöbb intézkedés megvalósításával kapcsolatban nem tudnak eligazodni a nehéz- és könnyűipar fejlesztési ütemének kérdésében. Ezek a gyászteoretikusok a szocializmus általuk helytelenül értelmezett és vulgárisan magyarázott gazdasági alaptörvényére hivatkozva azt próbálják bizonyítani, hogy a nehézipar fejlesztése a szocialista építés bizonyos szakaszában már nem fő feladat, s hogy a könnyűipar megelőzheti és meg is kell hogy előzze valamennyi többi iparágat. Ez mérőben hibás, a marxizmus-leninizmus szellemétől idegen okoskodás. Ez nem más, mint a párt megragalmazása. Ez a jobboldali elhajlás csökevénye, azoknak a leninizmussal szemben ellenséges nézeteknek a maradványa, amelyeket annak idején Rikov, Buharin és a hozzájuk hasonlók hirdettek...”

Hogy gazdasági fordulatról van szó, az Malenkovnak a Szovjetunió Legfelső Tanácsa Elnökségéhez intézett leveléből vált világossá. Ebben a Minisztertanács elnöke kéri felmentését tisztsége alól, mert célja, hogy „az állami munka területén nagyobb tapasztalattal rendelkező elvtárs” töltsze be a tisztséget. (...)

Malenkov helyét N. A. Bulganyin foglalta el. Bulganyin: „Népgazdaságunk további fellendítésének alapja mindig a nehézipar volt, és az is marad...”

Bulganyin a Hruscsovra jellemző élességgel fogalmaz: „Ugyan mi az oka annak, hogy a Gépipari és Műszergyártási Minisztérium szinte körömszakadtáig ragaszkodik a régi technikához? Nyilvánvalóan az, hogy könnyebb, egyszerűbb a régi típusokat gyártani. Az új cikkek gyártásának megindítása, a technológiai folyamat átszervezése sok munkával, sok nehézséggel jár. Ráadásul még bajt is hozhat a vezetőkre. Az ilyen munka persze nincs mindenkinek inyére, úgy látszik nincs inyére Parsin miniszter elvtársnak sem...”

A kemény kéz módszereinek hangsúlyozása mellett a közgazdasági gondolkodás is megjelenik Bulganyin beszámolóiban: „A tervezés mai formája és a termelésnek tisztán a súly alapján történő számbavétele nem ösztönzi a kohászokat az új, gazdaságos profilú hengerelt termékek gyártására.” (...)

Az 1956. februárban megtartott XX. kongresszus politikai döntéseivel, a személyi kultusz bírálataival tett szert óriási jelentőségre. (...) Ugyanakkor az SZKP KB júniusi határozata leszögezte: „nem lehet egyetérteni Togliatti elvtársnak azzal a kérdésfeltevésével, hogy nem jutott-e el a szovjet társadalom az elfajulás bizonyos formájáig?” E kérdés felvetésének semmi alapja sincs.” (...)

1956 decemberében a KB ülésén minden előzmény nélkül élesen bíralták a VI. ötéves tervet, amit februárban a XX. kongresszuson fogadtak el. A kiadott határozat megállapítja, hogy a terv aránytalan és „túl-zottan feszített”. (...) A plénum határozatot hozott a VI. ötéves terv módosított változatának elkészítéséről, amire végül nem került sor. Az 1957-es és 1958-as év középtávú terv nélkül lett el.

Visszont „A párt vezetésével 1957 elején nagyarányú mozgalom indult azért, hogy a legközelebbi években elérjék és elhagyják az Egyesült Államokat az egy főre eső tej-, vaj- és hústermelés terén.”

Ezzel párhuzamosan kezdte el a párt az iparirányítási radikális átalakítását, a területi átszervezést. (...)

(Hruscsov): „Az ipar és az építőipar irányításának átszervezése... közelebb viszi az irányítást a termeléshez, lehetővé teszi, hogy eredményesebben harcoljunk a bürokratizmus ellen. De azért nem legünk naivak. Né feleldjük, hogy az átszervezés pusztán ténye még nem őrli meg a bürokratizmust, a bürokraták nem tűnnek el a föld színéről. Ezért nem gyengítünk, hanem sokszorosan fokozunk kell a harcot mindenemű bürokratikus eltorzulás ellen.” Persze „mi nem mondhatunk le, és nincs is szándékunkban lemondani a népgazdasági irányításban a lenini elvről — a demokratikus centralizmus elvéről, mely lehetővé teszi a gazdaság központosított állami irányításának helyes egybekapcsolását a dolgozó tömegek alkotó aktivitásának legmesszebbmenő fejlesztésével.”

Hruscsov az irányítás területi átszervezésével látta biztosíthatóan a nagyszabású elképzeléseinek útjában álló, szervezeti jellegű akadályok elhárítását. A későbbi években világossá váltak az új irányítási rendszer hibái, és bírálók kapkodást és zúrvavar előidézést vetettek Hruscsov szemére. Nem eléünk Hruscsov melegeit, de le kell szögeznünk, hogy ő is tisztában volt a veszélyekkel: „Az Állami Tervbizottságnak a gazdasági igazgatási körzetek által összeállított tervek elemzésében részvételét, mely lehetővé teszi az esetleges autarkias és lokalpatrióta megnyilvánulásokat, s oda kell hatnia, hogy az egyes körzetek érdekei ne ellenkezzenek az általános állami érdekekkel.” (...)

Az 1956. december 3-tól a beruházások visszafogásában, a területi átszervezésben, a közszükségleti cikkeket gyártó iparágak fejlesztésében, a mezőgazdasági beszolgáltatások eltörlésében és a felvásárlási árak kérdésének rendezésében a határozott életszínvonal-emelő intézkedésekben és az erőteljes lakásprogramban tetet 6100 új gazdaságpolitika szakított a Malenkov leváltását követő, nehézipar-centrikus irányvonallal. Fokozatosan kialakult egy új politika, amely nem riadt vissza a reformok bevezetésétől sem, s igyekezett elkerülni az összes korábbi időszakot jellemző, valamilyen irányú egyoldalúságot. Egy pillanatra sem vetették el a nehézipar elsődleges fejlesztésének elvét, de megvalósítását nem a mezőgazdaság, a közszükségleti cikkek gyártó iparok és az életszínvonal rovására kívánták biztosítani. (...)

1957. június végén egy hétig ülésezett a Központi Bizottság. A kiadott közlemény politikai változásokat jelentett be. „Az ülésen G. M. Malenkov, L. M. Kaganovics, V. M. Molotov pártellenes csoportjának kérdését vitatták meg, s megfelelő határozatot hoztak...” (...)

Nyilvánvaló, hogy a „régı gárda” eltávolítása hosszasan húzóódó hatalmi harc végére tett pontot, amit a nyugati sajtó egyöntetűen a desztalinizálás jelének tekintett. A KB határozata is konzervatívizmussal vádolta a három veterán elvtársat és a „hozzájuk csatlakozott” Sepilovot. (...)

Mindenesetre az országban most is „mindenütt lelkesen és egyöntetűen helyeselték, s maradéktalanul támogatták a Központi Bizottság plénumának határozatait” mondja Bulganyin Leningrádban. Pár nap múlva bejelenti, hogy „a pártellenes csoport leleplezésében és szétzúzásában nagy érdem illeti meg Nyikita Szergejevics Hruscsov elvtársat...”

A hűségnyilatkozat ellenére a következő évben, 1958 márciusában Bulganyint, a Minisztertanács elnökét „pártellenes csoportban való részvétele miatt felmentették tisztségei alól”, előtte 1957 októberében még megszavazhatta Zsukov marsall leváltását honvédelmi miniszteri tisztségéből, akit kizártak a KB elnöksége és a KB tagjai közül is. Helyreállították a párt vezető szerepét a hadsereg fölött. Bulganyin leváltásakor az új miniszterelnök a párt első titkára, Hruscsov lett. Lezárult a politikai harc újabb szakasza. Hruscsov szabad kezet kapott nagyszabású terve megvalósításához...

A főtitkári posztrol 1964-ben leváltották.

Andics Jenő a pártbizottsági ülésen tájékoztatást adott Berecz Jánosnak a KB-ülésen elhangzott előadói beszédéről és néhány ponton a vitáról. A KB-ülés áttekintette az ideológiai élet mai helyzetének és a közgondolkodásnak néhány főbb jellemzőjét és ezzel összefüggésben azt a feladatot tűzte ki, hogy mindenekelőtt politikai eszközökkel teremtsen feltételeket az ideológiai megújulás folyamat felgyorsulásához, ahhoz, hogy ideológiai kérdéseket a közgondolkodásban, a közvéleményben, a tudományos műhelyekben és a párton belül is az eddigieknél gyakrabban, eredményesebben, célirányosabban foglalkozzunk, hogy a szocializmus építésének sajátosságaira az eddiginél értékállóbb válaszokat lehessen adni. Andics Jenő előjuttatott hangszólya, hogy az ideológiai kérdésekben nem született határozat. A dokumentumot kisebb átdolgozással a Politikai Bizottság a párttagság, illetve a különböző tudományos ideológiai műhelyek elé terjeszti vitára. Ennek a vitának a tapasztalatait a tavasz folyamán KB-ülésen újra fel kell dolgozni.

Ezt követően Andics Jenő a KB-ülésen elhangzott előadói beszédet három gondolatcsoporthoz köthette: 1. A szocializmus-felfogás és a reform helyzete a szocializmusban. 2. A gazdaságra vonatkozó ideológiai nézetek. 3. A társadalomra és a politikai rendszerre vonatkozó ideológiai nézetek.

1. A szocializmus-felfogás problémakörével kapcsolatban elmondta, hogy ideológiánkat meg kell szabadsítni az arra ráragadt különböző dogmatikus, illuzórikus, a valóság al-

tal vissza nem igazolt különböző nézetektől. Ehhez átfogó ideológiai megújulásra van szükség, amelynek nem az a feladata, hogy absztrakta, elvont jövőképből vetítse vissza a jövő feladatait, hanem a jelenben kibontakozó tartós, társadalmi, gazdasági törvényszerűségeket elemelve próbálja a jövőbeni fejlődés

nem a marxizmus-leninizmus az egyedüli hordozója,

hanem az ezen kívüli szellemi áramlatok is jelentős igazgató-elemeket tartalmaznak. Ezért a szocializmusra vonatkozó felfogásunk továbbfejlesztésében is a társadalmi valóság jobb megismerésére ezekre a szellemi áramlatokra is támaszkodni kell. De az élő politikai tapasztalat legalább olyan mértékben gazdagítja az ideológiai felfogásunkat, mint a tudomány fejlődése. A KB-vitában hangsúlyosan fogalmazódott meg az is, hogy nem vagyunk a szocialista világmozgalom vezetőjei, mint azt a brezsnyevi-doktrína állította, hanem csak részesei vagyunk. A szocializmus országain kívül is vannak szocialista mozgalmak, ezek tapasztalatai is nélkülözhetetlenek saját tapasztalataink gazdagításához. Ezekkel a mozgalmakkal párbeszédet kell folytatni. De szükség van a hazai mozgalmi tapasztalataink újrafeldolgozására is, egyszerre két irányban: a kom-

fő irányait, lehetőségeit felvázolni. Ez egyszerre igényli a tudományos élet felpozícióját, a párton belüli ideológiai élet nem kampányzerű erjedését, a párton belüli vitákat. Párbeszédet kell folytatni az egyéb szellemi áramlatokkal is. Tudomásul kell vennünk, hogy az igazságnak

szocialista párt, másrészt a szocialdemokrata párt tapasztalatainak egyidejű feldolgozására.

Kitért az előadás a szocializmus építésének általános jellemzőire. Igen hosszú időszakot igényel a szocializmus építése történelmileg. Ez idő alatt olyan sajátosságokat vonulhat fel, amelyek ma előre nem láthatók. Tartózkodnunk kell tehát a jelen sajátosságainak olyan elméleti általánosításától, amelyet a szocializmus egész fejlődésére érvényes tételnek tekintenénk. A szocializmusépítés kezdeti szakaszán szükségképpen jelennek meg a szocialista és nem szocialista elemek együtt. Ennek a ténynek elméleti értelmezésével a társadalomtudományok adósak.

A reformértékelés gondolat körében elhangzott, hogy nagyon jelentős reformléptékek történtek, de ezzel együtt is túl sok félbemaradt reform van. Egy

átfogó reformfolyamat mellett

történt lándzsát az előadó. A reformfolyamat a szocializmus építésének viszonylag hosszú

időszakában szükségszerű. A forradalmat követően a reform válik a szocialista tár-

sadalom önmegújításának alapvető eszközévé, s megjelenési formájává. Mindenekelőtt látni kell azt is azonban, hogy a reformok nem képesek ellentmondásmentes társadalmat eredményezni. Szakítani kell tehát a még mindig fellépő illúziókkal, amelyek konfliktusmentes fejlődéshez, reformokhoz kapcsolódnak. A reformokért mindig meg kell küzdeni. Ma a reformfolyamat kulcsfontosságú színtere a gazdaság — hangsúlyozta az előadó. Ettől függ minden más reformfolyamat sikere.

2. A gazdaságra vonatkozó ideológiai tételeknél a következő alapgondolatból indult ki az előadói beszéd. A szocialista gazdaság; a társadalmi tulajdon dominanciájára épülő gazdaság; tervgazdaság, amely a piaci viszonyokra épül, áru-gazdaság, differenciált tulajdonformákkal, a termelőerők fejlettségét tükrözi, hogy szükségképpen a magántulajdon is jelen van. Az elmúlt évtizedben a társadalmi

az öszznépi hatalom felé halad.

A társadalom különböző osztályainak, rétegeinek, vagy csoportjainak érdekeit társadalmi kompromisszummal, de egyidejűleg érvényesíthetik. Az öszznépi hatalom keretén belül nem a munkásosztály érdekei képezik az egyetlen bázist, hanem a többi érdek egyeztetésével együtt érvényesül a munkásosztály érdeke is. Ennek az érdekluralizmusnak természetes következménye, hogy az egyéneknek, a társadalom tagjainak jo-

talajdon különböző formái közül a legéletképesebbek a szövetkezeti tulajdon bizonyult. Szó volt a differenciált tulajdonformák szükségességéről megnyilvánulásairól és hangsúlyt kapott, hogy a társadalmi tulajdon dominanciájának nincsenek egyszer, s mindenkorra meghatározható kritériumai.

A terv és piac kérdésében az előadó hangsúlyozta a tervszerszűg érvényesülését az árutermelés törvényszerűségének tudatos alkalmazásában. A tudatos alkalmazás nem eredményezheti az árutermelés hatáskörének megfelelő korlátozását, sokkal inkább ezen törvényszerűségek különböző oldalainak felerősítését, nem negligálását.

3. A harmadik kérdéskör keretében, mely a társadalmi és politikai rendszerre vonatkozó ideológiai nézetekkel foglalkozott, az előadó hangsúlyozta, hogy Magyarországon már nem proletárdiktatúrra a jellemző. A hatalom gyakorlása

gában áll kifejezni saját érdekeit a társadalomban. A társadalmi érdek pluralizmusának következményei vannak a politikai rendszerre. A politikai rendszerben lehetővé kell tenni a különböző nézetek, érdekek, törekvések megfogalmazását, mert csak így fejezhető ki a közérdek. Ezek az érdektörekvések a hivatalos intézményrendszeren kívül is megjelennek. Éppen ezért meg kell teremteni a törvényes lehetőséget a hiva-

talos intézményrendszeren kívüli mozgalmak számára. Hogy mely mozgalmakat tekintjük törvényesnek ezek közül, azt a szocializmushoz való viszonyuk határozza meg. Az érdekek kompromisszuma nem feltétlenül követi majd az érdekek fontosságát és súlyát. A kisebbségi érdekek képviselésének is lehetőséget kell biztosítani. Ez kétirányú fejlesztést igényel: ki kell szélesíteni a döntések társadalmi ellenőrzését és tovább kell fejleszteni a társadalmi nyilvánosságot. A nyilvánosság a kölcsönös bizalomra kell építeni, a szocializmus jobbtájiért minden nézetnek meg kell jelenni, függetlenül attól, hogy ezek a nézetek egyetértenek-e a hivatalos politikai döntések mögöttes véleményével, vagy sem. A nyilvános viták teremthetik meg a döntések elfogadását és befolyásolhatják a döntések tartalmát.

Az előadói beszédben hangsúlyt kapott az alulról-felfelé ható állampolgári kezdeményezések és a felülről-lefelé irányuló központi kezdeményezések összekapcsolásának fontossága. Ebben fogalmazódik meg a politikai rendszer továbbfejlesztésének legfontosabb területe, melyben a párt kitüntetett fontosságú szerepet és a párt belső folyamatainak megújítását szükségességét hangsúlyozta az előadó.

Az előadói beszéd foglalkozott még a közgondolkodás néhány hátterével, többek között az értékrend kérdésével és megállapította az új értékek megtalálása nem egy KB-ülés, nem egy ideológia feladata, ezek a társadalom tagjainak közös tapasztalataiban közös gondolkodásában jöhettek létre. **H. E.**

# Hogyan?

## Kudarckerülés vagy sikerorientáció?

Kibontakozási programunkkal kapcsolatban ezúttal három kérdésért fordultunk egyetemünk oktatóihoz, Chikán Attilához, a vállalatgazdálkodási kutatócsoport vezető docenséhez és Illés Máriához, az ipargazdaságtan tanszék docenséhez. A két szakember az ipar elméletének oldaláról adott választ kérdéseinkre.

1. A kibontakozási program alapköve az ipari terelés hatékonyságának növelése és versenyképességének javítása. Ugyanakkor meg kell szilárdítani, hogy egyike azoknak a szakmáknak, amelyekben érdemes specializálni, ha a százdai hagyományainknak megfelelően kívánunk szerepelni a nemzetközi piacon, úgy, hogy partnereink elnéző vállvetettségénél többet is kiérdemeljünk?

### CHIKÁN ATTILA:

Az ipari terelés hatékonyságának növelése és versenyképességének javítása a kibontakozás fontos feltétele, de nem alapköve. A alapköve az átfogó társadalmi reform, amelynek megfelelő végrehajtása magával hozná az említett követelmény megvalósítását is. Az iparfejlesztés esélyei tehát a reformfolyamat egészének esélyeitől származtathatók le. Egy példa: megítélés szerint a nemzetközi versenyképesség elérésének egyik kulcsfontosságú feltétele a külföldi működő tőke érdekteljes bevonása — ez látszik a technikai felzárkózás egyetlen lehetséges útjának, minden buktatója ellenére. Mindenki számára valóságos ugyanakkor, hogy a külföldi tőke magyarországi aktivitásának növelése nem egyszerűen a gazdasági szabályozás függvénye — egy sor társadalmi vagy éppen ideológiai kérdésben kell a berögződésektől és elavult működési szabályoktól gyökeresen eltérő álláspontot elfoglalni, illetve gyakorlatot megvalósítani, az egész intézményrendszert alapjaiban átalakítani ahhoz, hogy jelentősebb külföldi működő tőke hazai befektetésével számolhassunk. Hasonló példát még sokat lehetne sorolni. Az ipar esélyei a társadalom esélyeitől függenek. Az biztos, hogy teljesen másként kellene működni, mint ahogy ma működik — egy tényleges irányváltás szándékának ma azonban még a körvonalai sem látszanak.

### ILLÉS MÁRIA:

Az a kérdés, hogy milyen módon és mennyiben válik a szocializmusban a

vállalat, egyidejűleg azt is eldönti, hogy általában ki mit kockáztat, és ennek révén mit érhet el. Végső soron ettől függ, hogy a vállalaton belül milyen mechanizmus szerint képződhetnek az ösztönzésre felhasználható eszközök, ami egyben a vállalaton belüli cél-szerűen alkalmazható ösztönzési megoldások körét is meghatározza.

Bizonyítható, hogy 1968 óta mindvégig olyan bér- és keresetszabályozási megoldásokat alkalmaztak, amelyek eleve alkalmatlanok a közvetett gazdaságirányítás feltételei mellett a szabályozó funkció kielégítő színvonalú betöltésére. A vállalati tapasztalatok sora alapján levonható az a következtetés is, hogy amennyiben a teljesítmények szerinti bérlmozdulások logikájától eltérő mechanizmus szerint működik a bérszabályozás, a szükséges teljesítményelmozdulások nem is fognak bekövetkezni. Az 1988-ra meghirdetett központi bérszabályozás tömeg- és színvonal változata az utóbbi években alkalmazott ún. keresetszint-szabályozáshoz képest egyértelmű visszalépés.

A jövő évre érvényes szabályozási feltételrendszer első-sorban kudarckerülésre, s nem sikerorientációra ösztönzi a vállalatokat. Ezt gazdasági vezetőink gyakran „negatív oldalról való ösztönzés”-nek nevezik. Látni kell, hogy az egyértelmű siker és az egyértelmű kudarc között létezik egy meglehetősen széles sáv. A vállalati aspirációk, törekvések az ezen való elhelyezkedést jelentősen meghatározzák. A kibontakozás szempontjából ez nem lehetne közömbös.

2. Tételesen végiglapozva a Fordulat és reform című cikk szerzőinek állásfoglalását, mennyiben ért egyet velünk a vállalati reformok kérdésében?

### C. A.:

A „Fordulat és reform” anyag gazdasági koncepciója makrokonómiai jellegű, így értelemszerűen keveset foglalkozik a vállalatokkal. (Ambár, talán vitatható, hogy ez értelemszerű-e? Véleményem szerint az eddigi reformok, illetve reformkoncepciók egyik — természetesen nem a legfőbb — problémája, hogy nemigen volt érvényes vállalatképek. Így inkább szokás-szerűt, mint értelemszerűt kellene mondani.) Azzal az alapszemlélettel, amellyel a szerzők a vállalatok felé fordulnak, s amely a vállalkozás, a verseny, s a hozzájuk kapcsolódó jelenségek erőteljesebbé válását szorgalmazza, természetesen szimpatizálók. Az kitűnik az anyagból (s ezt a szerzők előadásaiokban, beszélgetéseikben nem is titkolják), hogy nincs közöttük teljes egyetértés számos más, esetleg még fontosabb kérdés mellett a vállalati szféra működtetésével (így például a kardinális jelentőségű tulajdonformákkal) kapcsolatban. Ez feltehetőleg eleve eldöntötte, hogy ezekben a témákban nem mentek részletekbe, illetve, hogy számos kidolgozatlan felvetés, ötlet van az anyagban a vállalati szférát illetően (így például az érték-tőzsdé kialakítása, vagy a „relációs kereskedőházak” létrehozása).

Hozzá kell tenni: nem igazán kifogásolom a vállalatokkal való intenzívebb foglalkozás hiányát. Sok más kérdés is éppen csak felvet az anyag. Egy ilyen átfogó koncepciónak nem feltétlenül kell részletekben menni. A lényeg az, hogy a gondolkodás irányultsága kiderül; ezzel az irányultsággal pedig egyetért.

### P. M.:

A vállalati reformok kulcskérdéseként a szerzők a tulajdonlás rendszerének átalakítását tekintik, ezt tulajdonreformnak is nevezik.

A magam részéről a megoldást más irányban látom. A kisvállalkozások, magánvállalkozások és egyebek meghagyása és fejlesztése, az emberek megtakarított pénzének a gazdasági vérkeringésbe történő bevonása szükséges, de eltérő, ami mellett a feladat mellett, hogy ki kell dolgozni és be kell vezetni a köztulajdon elvén működtetett vállalkozás rendszerét. A vállalat működtetéséhez szükséges sajátos mozgósító erőt ugyanis a vállalkozási jelleg termeli ki. Ebből a szempontból alapvetően eltér az egyéni tökéltulajdon, illetve a köztulajdon szerint szerveződő vállalati működés

mozgatórugója, mozgósító ereje. Ha más a mozgatórugó, más a vállalkozás tartalma, a működés logikája és feltétel-rendszere is. Ebből a szempontból kifejezetten hibásnak tartom azokat a törekvéseket, melyek a tőkés vállalatok működésének mechanikus átmáslását szorgalmazzák. Óriási tévedés, hogy minden, ami a tőkés piactudáságokban előrevívó eleme, annak a szocialista piactudáság körülményei között is jónak kell lennie.

A termelőeszközök köztulajdonában esetében a tulajdonosi érdekeket az államnak kellene képviselnie. A vállalat működtetésének folyamatában a tulajdon hatékony képviselése azonban nem alkalmas, és erre nem is tehető alkalmassá. Ezt a feladatot sem vállalati tanácsok, sem a ma még homályosan elképzelt vagyonkezelő intézmények nem képesek megfelelően betölteni, hiszen nem tökéltulajdonosok, hanem fizetett alkalmazottak. Az egyéni tökéltulajdonosi érdekek igen kemény mozgósító erejének hiányát kiegészítő tét részvényvásárlással sem lehet áthidalni.

A köztulajdon elvén felépülő vállalkozás rendszerében a megfelelő intenzitású mozgósító erő kitermelésére csak olyan kollektív vállalkozási rendszer képes, amely szerint az árbevételnek a holtmunka-felhasználás költségei és az állami tőkehasználat díja felett elért hozama egyértelműen a kollektíva bruttó keresményévé válik. (Ez magában foglalja a bérhez kapcsolódó adókat is.) Kiemelkedően eredményes gazdálkodási években nem osztják szét a teljes összeget, hanem egy részét kollektív részjegyként a vállalatba fektetik, s kevesebb jó években abból egészítik ki megfelelő színvonalúra a dolgozók keresetét. (Ebben a modellben a munkaadó árat megfelelő szintre le-szorító munkanélküliség nem szükséges feltétel.)

A termelőszférában történő tőkebefektetés minden árutermelő gazdaságban bizonyos hozamkötvetelmények mellett történik. Minthogy a szocialista vállalat vagyona köztulajdon, normatív hozamának is köztulajdonná kell válnia. Eszerint az állam és az állami vállalat közötti elszámolás egy sajátos bérleti rendszer szerint működhet: az állam a vállalat részére bérbead bizonyos tőkejavakat. A vállalat ezért bérleti díjat fizet, méghozzá a nyereség terhére. A díj mértékét az állam írja elő egységes százalék szerint, amit évente — az erőforrás-értékelés szem-

pontjainak és a kereseti lehetőségek indirekt szabályozási céljainak egyidejű figyelembevételével — rendszeresen ki lehet igazítani.

Az állami vagyon megőrzésének követelményét központi-lag kell előírni. Mint a tapasztalatok mutatják, ellenkező esetben vagyneredélási tendenciák is felléphetnek. (A tőkés gazdaságban a tökéltulajdonos előírások nélkül is igyekszik minél jobban megőrizni és gyarapítani vállalata vagyonaét.)

### 3. A vállalati tevékenység racionalizálásának célzó törekvések sorra ütköznek bele a jogszabályok kijáratására irányuló, a társadalmi érdek helyett az egyéni érdekekért előterbe helyező és minden szinten jelenlévő magartási falaba évtizedek óta. Hogyan lehet megfordítani ezt a nemzetgazdasági (és természetesen etikai) szempontból rossz preferenciát?

### C. A.:

A kérdés így módon történő felvetésével nem értek egyet. Tudomásul kell venni: egyetlen szervezetet, vállalatot sem szabad tartósan arra kényszeríteni, hogy saját érdekei ellen cselekedjék — nem lehet számonkérni tőle, ha kihasználja saját érdekvényesítési lehetőségeit. Olyan környezetet kell teremteni, amelyben a vállalatok abban érdekeltek (s nem egyenként, hanem összességükben), ami a gazdaság, illetve a társadalom javát is szolgálja. Ehhez pedig először is meg kellene változtatni a kérdésfelvetésben szereplő logikát: nem azt kell etikai szempontból rossz preferenciának tekinteni, ha valaki (egyen vagy szervezet) a saját érdekeit követi, hanem azt, ha valaki (egyen vagy szervezet, intézmény) valamilyen kollektívista érdekre hivatkozva rá akar kényszeríteni magatartásformákat másokra.

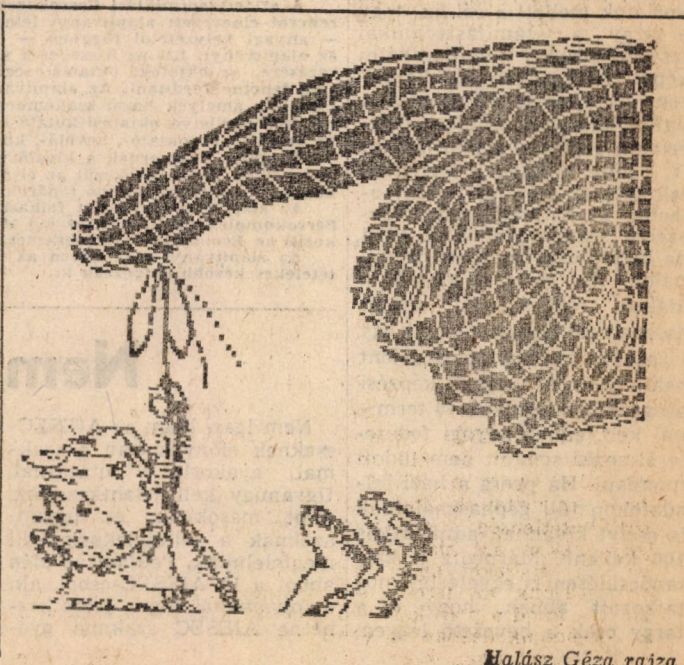
Társadalmunk még csak most ébred rá a racionális gazdasági kalkuláció jelentőségére. A saját érdek követését legfeljebb egy olyan értékra-cionális gondolkodás nevében lehetne számonkérni, amely a jelenlegi társadalmakban semmiképpen nem érvényesíthető altruista elemeket tartalmazna — ez a gondolkodás azonban merőben idegen attól, amelynek nevében a „társadalmi érdekek” szókták előtérbe helyezni. Magam tehát igen elégedett lennék, ha az egyedi érdekekre erőteljesen támaszkodó gazdasági racionalitás szélesebb teret nyerne; mai társadalmi-gazdasági helyzetünkben ez jelenti a továbbfejlesztés lehetőségét nemcsak gazdaságilag, hanem tudatilag is.

### I. M.:

Az ember jellemző tulajdonsága, hogy hajlamos mindig előbb a saját érdekeit nézni. Ezt alapjaiban megváltoztatni nem lehet. Olyan szabályokat kell kialakítani (és betartásukat következetesen megkövetelni), melyek esetében az egyéni érdek előtérbe állítása, azok követése tendenciájában eleve a közérdekeinek szolgálatához vezetnek. A törvénytelenségek, szabályszegek megfékezéséhez nyilvánosság és demokrácia szükséges.

A kibontakozás esélyeivel, lehetőségeivel, problémáival következő számunkban is foglalkozunk.

Kérdezőt: Jaksity György



Malász Géza rajza

# A lakáskérdés kilátás(talanság)ai

A Társadalomtudományi Klub közelmúltbeli vendégeként Pestschnig Mária Zita (a Közgazdasági Szemle felelős szerkesztője) a kilátástalan lakáskérdés feszültségocáiról tartott bevezető előadást. Gondolatmenetéből itt most csak részleteket van módunk ki- ragadni.

Az első feszültségocá a mennyiségi lakáshiány. Nincs hivatalos adat arról, hány családnak nincs lakása. Az Országos Tervhivatal a beadott lakásigénylésekből kiindulva 150-180 ezer ilyenről veszi tudomást, pedig közismert, hogy a családok kisebb részének van csak joga lakásigénylést beadni. Előadónk a legutóbbi népszámlálási adatok alapján 450 ezer családra becsüli ezt. A Statisztikai Hivatal reprezentatív felmérése szerint a 30 év alatti háztartások 52,5, a 30-39 év közötti háztartások 30 százaléknak nincs lakása!

1960 és 75 között a tervezett több mint 600 ezer állami lakás helyett mintegy 350 ezer épült, az 1976 és 90 között tervezett lakásépítési terv szintén nagymértékű lemaradásban van, a módosított 1981 és 2000 közötti terv természetesen ugyanúgy.

A második feszültségocá az összes lakáson belül az állami lakások számának drasztikus csökkenése. 1971-75 között évi 30 ezer állami lakás épült, 1976 és 80 között a ter-

vezett évi 35-40 ezer helyett évi 21-22 ezer. A legutóbbi időben pedig a tervezett évi 9-10 ezer helyett évi 6-7 ezer. Ez a drasztikus (együtudésre való!) csökkenést azt vonta maga után, hogy az állami szociális lakásépítési modell végleg csöddöt mondott, a lakosság a lakáshoz jutás terén szinte teljesen magára maradt.

A harmadik feszültségocá a lakásárak és bérek közötti növekvő szakadék, amely 1988-ban dinamikus tovább fog nőni. Természetesen erre sincs hivatalos adat. Sőt, a hivatalos árindex valószínűleg nem tartalmazza a lakásárakat, bár ezt titokban tartják. Az viszont tény, hogy az állami és szövetkezeti lakások nettó építési költsége az elmúlt 15 évben négyzetméterenként több mint háromszorosára nőtt, az OTP-lakások ára pedig az elmúlt tíz évben is közel háromszorosára. 1971 és 1985 között a telekárak öthatszoros, az építőanyagok háromszoros, a munkaerődíjak három-négyszeresére nőttek, miközben a szocialista szektorban az átlagbér csak 2,7-szeresére. Mivel minden más ár is megnőtt, a reálbér jó néhány éve csökken: a lakásra valósan megfizethető jövedelem szorúskodik, míg a lakásár sokszorosra nő. Ma körülbelül 15 évi fizetés egy lakás ára, 1,7 millió állampolgár az első saját lakásáért dolgozik, to-

vábbi 800 ezer pedig a nagyobb, a jobb lakásáért.

Mindez rendkívül növekvő saját munkaerőt és mellékjövedelem-szerzést kényszerít eredményez, amelynek a társadalmi, egészségügyi, halál-ozási következményei lesújtóak. Közte minden ilyen típusú mutatóban (korai halál-ozás, öngyilkosság, alkoholfogyasztás stb.), európai első vagyunk.

A negyedik feszültségocá, hogy az állam mesterségesen nem biztosít elég közműves felkelt, folyamatos építőanyaghiány van, a kedvezőtlen szabályozás miatt öt év alatt 12-14 százalékkal csökkent a főállású építőipari kisiparosok száma, a lakásgazdálkodás is szerveszeten, megoldatlan.

Az ötödik feszültségocá a minőségi lakáshiány. A lakások 21 százaléka hivatalosan is lakhatatlan. A lakásállomány kétharmada 1-2 szobás. A lakóépületek állagromlása katasztrofális. Csak Budapest 1985-ben 170 milliárd forintnyi volt a feltétlenül szükséges felújítások hátraléka. Nemzetközileg 15-20 év a felújítási ciklus. Budapesten 55 év. Az utóbbi másfél évtizedben hazánkban épült épületeknek is 42 százaléka komfort nélküli, zömmel állami közművesítés hiányából.

A bérekben sem a lakásépítés, sem a felújítás költségei nem szerepelnek, a közművesítés viszont egyénileg, ön-

erőből többnyire technikailag is lehetetlen.

A megoldás teljességgel elképzelhetetlen, amíg a bérek szempontjából a lakás nem áru, hanem ingyenes állampolgári jog: a valóságban pedig nemhogy nem ingyenes, hanem (pusztán megvásárlása is), szinte kifizethetetlen. Ugyanakkor a költségvetés deficitese, a lakásár beépítése a bérekbe (vagy a hitelek nagymértékű felemelése), lehetetlen bér-árspirált indítana be. Mindez teljes pénzügyi rendszerünk tarthatatlanságát bizonyítja: egy 1946-os típusú teljes új pénzügyi stabilizáció szükségességét, a vállalat, az állam és a lakosság teljes új rendszerű köteleességelosztását kell, hogy maga után vonja. Hiszen nem csupán a lakáskérdés, hanem a szociálpolitika és sok más súlyos társadalmi probléma megoldása is finanszírozhatatlan a mostani rendszerben.

Amíg az (építőipari) vállalatok költségérzékenyek és jövedelemhevesek, a kisvállalkozások korlátozottak, a költségvetés az inflációból és a reálbércsökkenésből fedezi a pazarló nagyberuházások és vállalatok költségeit, addig a lakáskérdés tüneti kezelésére történő részintézkedéseket is villámgyorsan fel-falja az előzőekből egyenesen következő rohanó lakásár-infláció.

B.

# A SZAKRÁLIS ÉS A PROFÁN

## VALLÁSTÖRTÉNETI ELŐADÁS-SOROZAT MİRCEA ELIADE MŰVEI ALAPJÁN. ELŐADÓK: FEHÉR JOZSEF ANDRÁS ÉS RANSCHBURG ÁGNES KREATIVITÁS-KUTATÓK

1986-ban jelentős veszteség érte a tudományos világot, meghalt M. Eliade, a Chicagói Egyetem világhírű vallástörténész professzora, aki munkásságával új irányt adott a szimbólumok, mítoszok, általában a vallások kutatásának, és elismert kiváló író is volt.

Rendkívül szerteágazó és átfogó kutatásait a hagyományos „klasszikus” területen túlra is kiterjesztette, pl. a nagy keleti vallásokra, valamint a jogára és alkímiaira, továbbá a természeti népek különböző hiedelmeire. Utóbbiakat a vallástörténet nélkülözhetetlen részének tekintette, s egy új, majdani emberiségértékű humanizmus zálogának.

Életműve óriási: 45 kötetnyi, egyik fele vallástörténeti, a másik első vonalbeli irodalmi mű. Összesen 250 tudományos cikket publikált. Műveit húsznál is több nyelvre fordították le eddig, keleti nyelvekre is.

Magyarul csupán egy tudományos műve jelent meg: a „Szent és a profán” című, melyet mint első feckét üdvözlünk, és nevével indítottuk sorozatunkat, mely az egész

életműről kívánt képet adni - dióhéjban!

Eliade életéről és művéről szóló első előadásunk után az alábbiak következtek:

Képek és szimbólumok

Az örök visszatérés mítosza

A vallások élmény

Nagyjából a szerző művének logikáját követve szó volt a szakrális szimbólumok mi-bőléről (kitekintéssel a nemzetközi szakirodalomra), s arról, hogy ezek minden néphagyományban fellelhetők. Fontos „életadó” funkciót töltenek be, ún. „szimbolikus szükségleteinket” elégítik ki. Hiányuk az egyéni és közösségi élet sorvadásához vezet.

Az örök visszatérés mítosza kapcsán beszélünk arról, hogy milyen mítoszok léteznek egyáltalán, hogyan csoportosíthatók, hogyan erősítik-fejlesztik a közösségi szellemet. Miképpen kapcsolják össze a múlt és jelen emberi generációit.

A vallások élményéről szóló előadás tárgyalta a szakrális élmény létrejöttének téris és idői feltételeit, a vallások ember mentálitásának sajátosságait és a hamis vallásosság, ill. vallási torzulások kérdéseit.

Az előadás-sorozat a jövő félévben folytatódik.

# Tantárgyi programviták a ker. karon

Egy perces néma felállással adozott a tanácsülés a napokban elhunyt Kalász Lajos emlékének november 23-i ülésén.

A tanácsülésen tantárgyi programok vitájára került sor. Elsőnek a Magyarország természeti és gazdaságföldrajzi erőforrásait tárgyalták meg. A program két szintet elégít ki: egyrészt tartalmazza a törzsanyagot, másrészt az emelt szintet. Gyengéje a programnak a világgazdaságra való kitekintés hiánya, amit az óraszám csökkenése miatt a tanszék kénytelen volt elhagyni. Korábban erre fél évet biztosított a tanszék. Az észrevételek között hangot kapott, hogy a programnak a jövőben újabb kutatási témákra kell támaszkodni főleg a természeti erőforrások irán-nyában. Felvetődött az átírdés lehetősége a természettudományok című tárggyal. A kari tanács végül is a tantárgyprogrammal egyetértett.

A gazdasági jog tantárgyi programja alapján a gazdasági jog oktatása - a tanszék vezető véleménye szerint

a hallgatói igényekkel ellentétben - jóval alacsonyabb szinten folyik, mint jelenleg. A kar dékánja - elismerve a tanszék vezető problémáját, mely szerint nem látszik biztosítottak olyan államszervezeti, gazdaságirányítási és vállalati jog ismereteknek az oktatása, amelyeknek szerves részei kellene, hogy legyenek a képzésnek - a gazdasági jog tantárgyi programot döntés végett az egyetemi tanács elé terjesztette amivel a kari tanács egyetértett.

A nyelvi intézet előterjesztését a nyelvképzésről korszakrúnek ítélte a tanács, mert nem korlátozza a diákok nyelvtanulási igényét. A program egy kötelező - legalább középfokú - nyelvvizsgát ír elő, míg a második nyelvet fakultatív jelleggel vehetik fel a hallgatók. A nyelvből gyengébb hallgatók heti nyolc órában, a felkészültebbek négy óra keretében tanulnak. Az új program megvalósítására a nyelvi intézetnek megfelelő létszámú oktató állomány áll rendelkezésére. A nyelvi programmal a tanács egyetértett.

a krakkói Jagelló Egyetem tanára, akinek több könyve jelent már meg hazájában a magyar történelemről, és aki a második világháború alatt a londoni emigráns lengyel kormány budapesti képviselő-tanács munkájában vett részt.

Erről az időről beszélt (szavait Kovács István történész, költő tolmácsolta), „nemcsak mint az események utolsó élő tanúja, hanem mint történész is, azaz olyan politikus, aki- nek nem sikerült”. Nem sikerült, hiszen a háború után hazájában életfogytiglani börtönrre ítélték, ahonnan 1956-ban szabadult. Ekkor kezdett a történelemmel foglalkozni.

Emondta, hogy 1939. Lengyelország német megtámadása, lerohanása után a társadalom, sőt a lengyel állam is a „föld alá vonult”, hadsereget, közigazgatást, oktatást is kité- rítve ilyen módon. Ezek működéséhez elengedhetetlen volt az állandó kapcsolat a London- ban székelő emigráns kormány- nyal. Ennek a „tranzitnak”, in- formációk és utasítások, doku-

mentumok, anyagi eszközök, emberek áramlásának volt a központja Budapest. Lehetett, mert bár Magyarország a barrikád túlsó oldalán állt, ez senkit nem zavart. A lengyelek tudták, hogy nyugodtan dolgozhatnak, a magyarokat pedig kötelezték a baráti hagyományok. Hiába követelte a Harmadik Birodalom Teleki miniszterelnöktől, hogy üzen- jen hadat Lengyelországnak, ő „nemzeti becsületünkre” hivatkozva, „a következményekre való tekintet nélkül” még a német csapatok átvo- nulását is megtiltotta. A sajtó által képviselt közvélemény is olyan hangvételrel szölt, mondjuk Sikorski tábornok- ról, amilyent senki nem várt volna egy „Hitler-csatlós” or- szágtól.

Waclaw Felczak szerint a barátság fölötté áll a konjunk- turális hatásoknak. Ezt a tételt látják igazolni a profesz- sor egy frissebb, alig egyé- éves elménye egy miséről, ahol krakkói egyetemisták a magyar himnuszt énekelték. A lengyelek Magyarország

iránt tanúsított érdeklődése és szolidaritása valószínűtlenül nagy (nieprawdopodobnie - W. F.). Még sok érdekes tény hangzott el a magyarországi lengyel szervezetek illegális futárszolgálati és evakuációs tevékenységéről, és arról, hogy nagy segítséget a magyar vezetőket a szövetséges hatalmak- kal való kapcsolat felvételé- ben a lisszaboni lengyel képviselet. Sor került egyes „történelmi pletykák” cáfolatára a futárszolgálat balfogásait és egyes lengyel politikusoknak a japán hírszerzéssel való (a valóságban sohasem létezőt) kapcsolatait illetően.

„Erdemes volt idejőnőnk, azért, hogy a magyarok nyugodtan nézhessenek egymás szemébe” - ezt a kialakult beszélgetés folyamán mondta a balatonboglári lengyel gimnázium (a háborús években a kontinens egyetlen mű- ködő lengyel nyelvű kö- zépfokú oktatási intézmé- nye) egy volt diákja. „A barátság, kérem, az nem me- so volt” - ezt pedig az 1944-ben Lengyelországban álló-

másod magyar hadosztály volt tisztje, és példaképpel szolgált arra, hogyan segíteték katonái a városi felkelést. Szó esett még Varga Béla ka- tolikus lelkeséről, akinek anti- fasizista tevékenysége alap- ján helye volna nemzettuda- tunkban, majd a beszélgetés általánosabb kérdésekre tért át.

Hogyan lehetséges az, hogy a lengyel társadalom - mint történelme során már annyi- szor megmutatta - a föld alá tud vonulni, idegen hatalmak nyomása alatt is képes az ön- szerveződésre? Honnan veszik a lengyelek az ehhez szüksé- ges erőt és hitet? Vagy lehet, hogy egyszerűen szeretnek konspirálni? Waclaw Felczak válasza: Nevelés kérdése. A lengyel nép lényegi vonása a kötődés a tradíciókhoz. Ez mindig egyet jelentett a nem- zeti függetlenségre való tö- rekvéssel, ami számukra év- századokon át aktuális prog- ram - nem jelszó, hanem va- lóság.

PJM

# Csak stressz, vagy tudás is?

A számítástechnika és a ma- tematika oktatási programjait vitatta meg a kibővített álta- lános kari tanács november 25-én.

A számítástechnikát kemény korlátok között kell a jövőben is oktatni: jelenlegi két tárgyból egy lesz, óraszám a mostani körülbelül 150-ról 90 körülre csökken, nincs meg egy felsőoktatási intézmény, ahol 500 hallgatót homogén tömegként oktatnak számítástechnikára, ráadásul elsőéve- ket, akiknek kevés még a köz- gazdasági ismeretük. Ilyen korlátok mellett a cél az, hogy a tárgy a számítástechnikai szakemberekkel kommunikálni képes közgazdászokat képezzen. Az oktatás súlypontja a hallgatók egyéni tanulása, bele- érve a géptermi gyakorlatokat is. Szinte minden a technikai feltételeken áll vagy bukik: je- lenleg 24 hallgatót lehet egy- szerre számítógéphez ültetni, ha ketten osztoznak egy termi- nálon. Ha ez így marad, a diákok többségének semmi haszna nem lesz ebből, csak egy vizsgát és jó adag stresszt jelent nekik. A most tárgyalt képzési programhoz legalább 40 termi- nál kell, ennek anyagi fedezé- téről senki semmit nem tudott mondani. Ha pedig a házi fel- adatokon túli géphasználatnak is esélyt kívánnak adni, máris 100 kellene. Márpedig a kari tanácsülésen is egyetértés mut- atkozott abban, hogy ez a tárgy csak a bevezető legyen,

s a számítógép használatá je- lenjen meg minden egyéb tárgyban, ahol csak lehet.

A matematikai alapismeré-

tek kötelező óraszámja is csök- ken, a jelenleginek körülbelül háromnegyedére. E témából emelt szintű képzés is lesz, s

# Alapítvány a szövetkezetelmélet oktatására

A szigetszentmiklósi Ferrokomplex Ipari Kiszövetkezet Erdei Fe- rencről elnevezett alapítványt létesített egyetemünkön. A szövetkezet - anyagi helyzetétől függően - évi 100 ezer forinttal támogatná az alapítványt. Ezt az összeget a szövetkezetelméleti oktatás megszervezésére, az oktatók, oktatási segédanyagok, jegyzetek finanszírozásá- ra lehetne fordítani. Az alapítvány támogatná azokat a tapasztalat- cseréket, amelyek hazai szakemberek és külföldi szövetkezeti szakér- tők között, illetve oktatási-kutatási intézmények között jönnek létre, és segítene az oktató-, nevelő-, kutatómunkát.

Evenként elismernék a kiváló munkát végző, a szövetkezetek felé orientálódó hallgatók közül az első három legjobbat, és gondolkodná- nak az alapítványt kezelő tanárok anyagi megbecsüléséről.

Az alapítványt éventént felhasználható összege 100 ezer forint. A Ferrokomplex alapítványhoz évi 100 ezer forintos felajánlással csatlakozik az Economix kiszövetkezet is.

Az alapítványt már ebben az évben kiosztják, bár a konkrét fel- tételeket később dolgozzák ki.

# Nem igaz

Nem igaz, hogy az AIESEC- eseknek előnyük van a szakmai gyakorlatra utazásnál. Ugyanúgy kell jelentkezniük, mint másoknak, és ugyan- azoknak a feltételeknek kell megfelelniük. Például az idén abból a 15 AIESEC-esből, aki évfolyamánál fogva jelentkez- hetne AIESEC szakmai gy-

korlatra, 9-en eleve nem is je- lentkeztek, vagy azért mert AIESEC-munkájuk nem teszi lehetővé, hogy elutazzanak, vagy azért, mert nem felel- nek meg - az AIESEC ál- tal felállított - követelmé- nyeknek. Továbbra is rendel- kezésekre állunk.

Az AIESEC cserefelölősei

mg



A keresztfán A felvételt készítette: Nagy Gábor